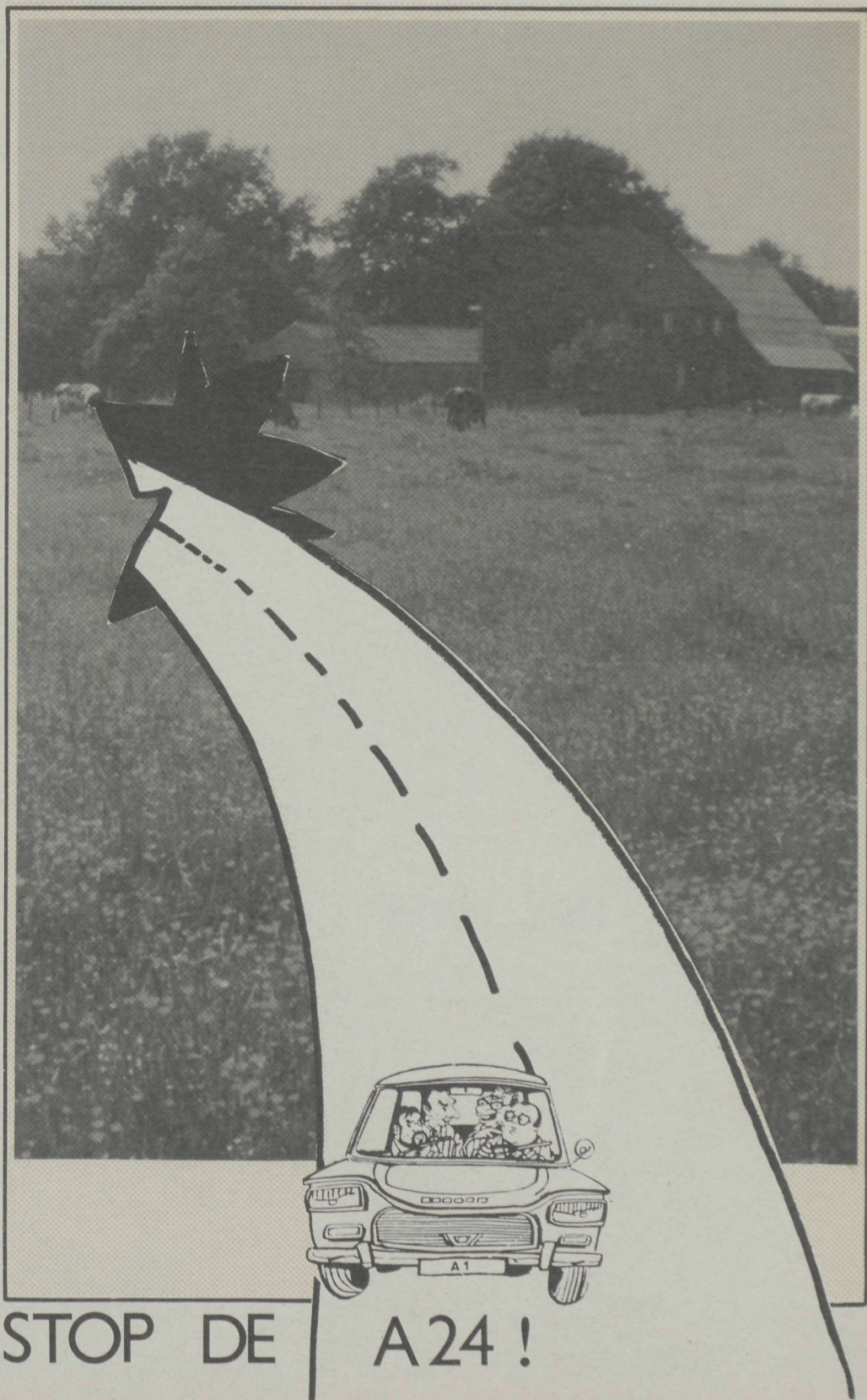

L

9

MAANDBLAD VAN DE BOND BETER LEEFMILIEU - 4de jaargang - september 1984

MILIEURAMA

EDITORIAAL	2
BRIEVEN	3
STOP DE A24	4
MAXIDEKREET	7
FLITSEN	11
ER IS WIJN & WIJN	12
FRONTLIJN	16
MEXIKO-CITY	19
FILM	20
BERICHTEN	21
EUROPA	24
PUBLIKATIES	25
POLITIEK & Co	29
PORTRET	30
KALENDER	31
KOLOFON	31
PUZZELEN	32

editoriaal

PA doet het weer !

Het lijkt erop dat PA, Paul Akkermans - gemeenschapsminister voor natuurbehoud, ruimtelijke ordening en landinrichting - gewacht heeft op de publikatie van het dossier Akkermans door de Bond Beter Leefmilieu, om de milieubeweging nog wat meer tegen zich in het harnas te jagen. In volle vakantieperiode jaagt hij het mini-dekreet door de Vlaamse Raad, waardoor het mogelijk wordt zonevreemde gebouwen te behouden en zelfs fiks uit te breiden. Het tandengeknars hierover was nog niet weggeëbt of

PA stelt zijn dekreet op de ruimtelijke ordening (het zogenaamde maxi-dekreet) voor in de Vlaamse executieve. Tot grote verbijstering van de milieubeweging betekent dit maxi-dekreet een totale afbraak van wat moeizaam wordt opgebouwd i.v.m. de ►

ruimtelijke ordening in dit land van blinden en dwergen. Daarover vind je meer elders in dit nummer. Gelukkig kreeg PA al de wind van voor binnen de exekutieve en werd beslist om een speciale werkgroep ad hoc op te richten om dit ontwerpdecreet te herwerken. In de beslissing van de exekutieve was er geen sprake van om dit ontwerp al voor advies door te sturen naar de Raad van State, in tegenstelling tot wat sommige kranten schreven. Of heeft PA de beslissing van de Vlaamse exekutieve naast zich neergelegd? Dat zouden de Vlaamse excellenties best maar eens uitvissen.

Het gevaar is echter verre van geweken: de milieubeweging moet resoluut in het verzet gaan tegen dit offensief van PA. Op initiatief van een aantal mensen, begaan met de ruimtelijke ordening en de inspraak kwam al een aktiekomitee tegen het afbraakdecreet ruimtelijke ordening (AKODRO) tot stand, met de aktieve steun van de Bond Beter Leefmilieu. Voor het najaar worden heel wat initiatieven gepland om dit ongeluksdecreet te keren, honderden verenigingen worden aangeschreven om een zo breed mogelijk front te vormen. Dit maxi-decreet kan niet, mag niet en met uw aktieve steun, zal het ook niet! ◀◀

DVM

brieven

DE ONMONDIGE MENS VAN AKKERMANS

Met "de man met de pet" bedoelt Akkermans eigenlijk de onmondige mens in Vlaanderen.

Als Akkermans respekt voor de natuur zou hebben dan doet hij er beter aan, eerst overleg te plegen met zijn gevoel en hart en minder met zijn verstand, bij het nemen van beslissingen. Anders eindigt het telkens op blunders, die nooit meer te herstellen zijn.

Zij die zich inzetten voor Gods schepping beroemen zich niet op hun titel.

Ik streef voor hen die het niet zelf kunnen zeggen. Via affiches aan mijn venster tracht ik mensen te bereiken, want velen zijn ziende blind en horende doof geworden. Alleen hun reukzin voor geldzaken is nog intact.

Mijn geboortenaam is Verleene Maria, maar mijn gevoelsnaam is "dier, natuur en zeeën"-liefhebster en -vriend. Deze naam kan mij niemand afpakken of stelen.

Mevrouw Maria Verleene
2100 DEURNE

Ik vind dat het blad "Milieura" te zwaar overkomt. Er komen technische hoogstandjes in voor, dat zeker en vast, maar het blijft zwaar om te lezen.

Ondertussen heb ik alwel een abonnement genomen, maar met een beetje spijt in het hart. Het is te interessant elk onderwerp op zich, zodat het geheel een kluwen wordt.

Ik blijf erg geïnteresseerd in de milieuproblematiek ... maar laten we er geen probleem van maken.

Jan Van de Craen
3990 MEERHOUT

STOP DE A24!

ISIS-EKSEL VERZAMELT
AL DE PARTIJEN ACHTER
EEN ZELFDE STANDPUNT

In oktober 1977 besloot de toenmalige minister van openbare werken G. Mathot de gewraakte noord-zuid verbinding A24 te herleiden tot een expressweg Lommel-Hechtel. Deze beslissing werd genomen na jarenlange strijd tegen de geplande aanleg van de snelweg A24 die Lommel, bij de Nederlandse grens, moest verbinden met het in Wallonië gelegen Hoei.

Al naargelang het verzet uitbreiding nam werden de plannen ingekort. Uiteindelijk bleef nog alleen een onbenullig stukje autoweg over van Lommel naar Hechtel. Reden : de bouw van enkele bruggen was ondertussen beeindigd.

Oktober 1977 luidde dus het einde in van een intense strijd waaraan een groot deel van de Limburgse bevolking had deelgenomen.

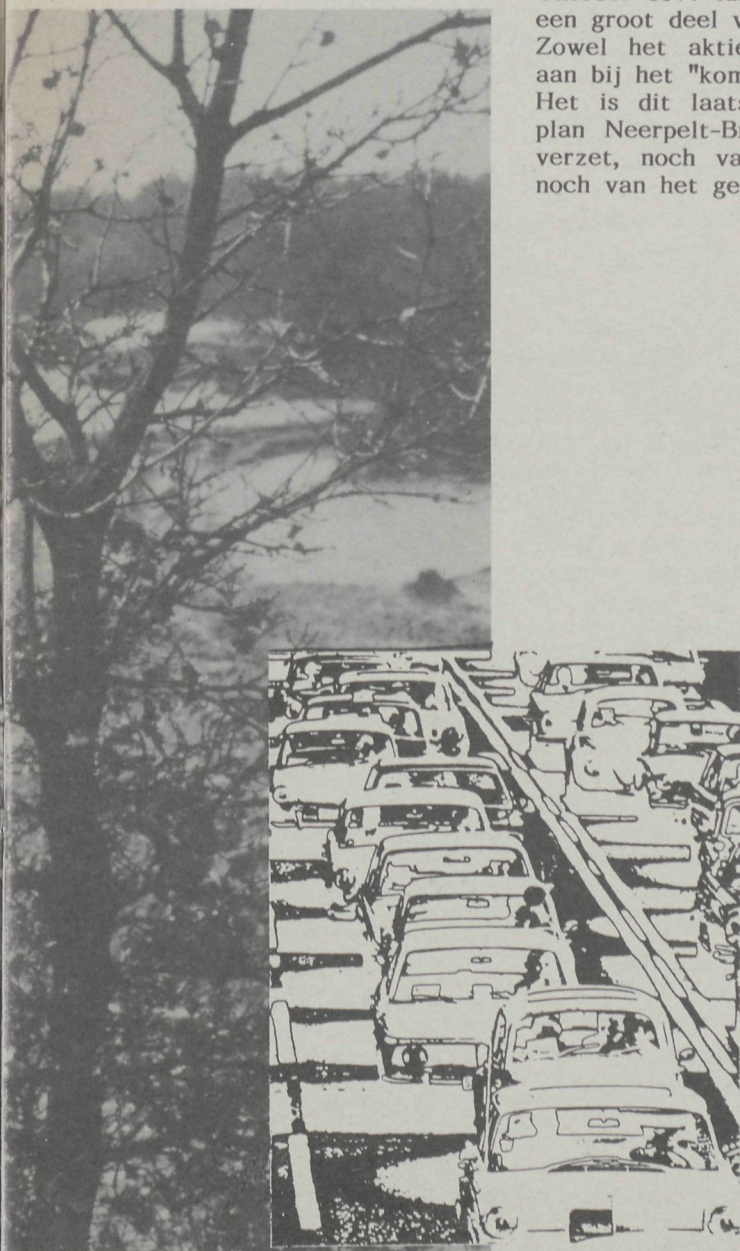
Zowel het aktiekomitee A24 als de milieubeschermers sloten zich aan bij het "kompromis Mathot".

Het is dit laatste tracé dat ook ingetekend werd op het gewestplan Neerpelt-Bree. Op dat ogenblik was er geen noemenswaardig verzet, noch van de door het voorziene tracé getroffen bewoners, noch van het gemeentebestuur te Hechtel-Eksel.

De alarmbel wordt geluid.

In december 1983 worden de plannen, voor advies tot uitvoering, voorgelegd aan het inmiddels nieuwe gemeentebestuur van Hechtel-Eksel. Zoals dat meestal het geval is wanneer de bulldozer in de achtertuin verschijnt, werd ook nu alarm geslagen.

Onder druk van de bewoners van Hoxent verwerpt het gemeentebestuur van Hechtel-Eksel op 29/12/83 het voorgestelde tracé en sprak zich ééenzijdig uit voor een eertijds geopperd "westelijk tracé". Nauwelijks was deze beslissing bekend of leden van Isis-Eksel traden in het verzet. Uit ekologisch en landschappelijk standpunt kan het westelijk tracé niet aanvaard worden. Dit landschap met een weergaloze schoonheid, met prachtige stuifzandgebieden, eindeloze heidevlakten en schilderachtige vennen mag niet opgeofferd worden !! In dit gebied met hoog natuurwetenschappelijke waarde broeden de allerzeldzaamste broedvogels o.a. korchonders, grauwe kiekendief en zelfs de goudplevier. ▶

Men vindt er sinds duizenden jaren, via gletsjers aangevoerd, IJslands korstmos en vele andere belangrijke planten. Het zou dan ook onaanvaardbaar zijn zich éézijdig, zonder enig wetenschappelijk onderzoek, uit te spreken vóór een westelijk tracé.

Nochtans mag ook de natuurwetenschappelijke waarde van het landschap rond de vallei van de Bollisserbeek zeker niet onderschat worden.

In belangrijkheid benadert het nochtans niet de natuurwetenschappelijke waarde van het gebied dat zou opgeofferd worden aan het westelijk tracé.

Standpunt van Isis-Eksel, de bewoners en het regionaal bestuur van Werkgroep Isis

In deze periode van voortschrijdende economische moeilijkheden dient elk ruimteverslindend project zeer kritisch te worden onderzocht.

Daar waar vijf jaar geleden

reeds ernstige economische argumenten pleitten tegen elke aanleg, heeft dit argument de voorbije jaren steeds aan belangrijkheid gewonnen.

De verbinding Lommel-Hechtel zal miljarden kosten zonder dat dit ook maar enig economisch rendement zal opleveren.

Ook ekologisch blijven de plannen een bedreiging zowel voor de natuur, de landbouw als voor het woon- en leefklimaat in het algemeen.

Het oostelijk tracé treft naast het waardevolle landschap ook de kleinschalige landbouw die in dit gebied wordt bedreven.

Het westelijk tracé is om eerder genoemde natuurwetenschappelijke argumenten, totaal onaanvaardbaar.

Derhalve stelt Isis, gezien de reeds uitgevoerde werken, als concrete oplossing de aansluiting

voor van het reeds aangelegde deel voorzien op de N15 (Napoleonweg) ter hoogte van de spoorweg, op het grondgebied van de gemeente Lommel. Indien na een ernstige verkeers telling blijkt, dat de bestaande N15 onvoldoende is, dan kan deze rijksweg worden aangepast en verbreed tot 2 x 2 rijstroken.

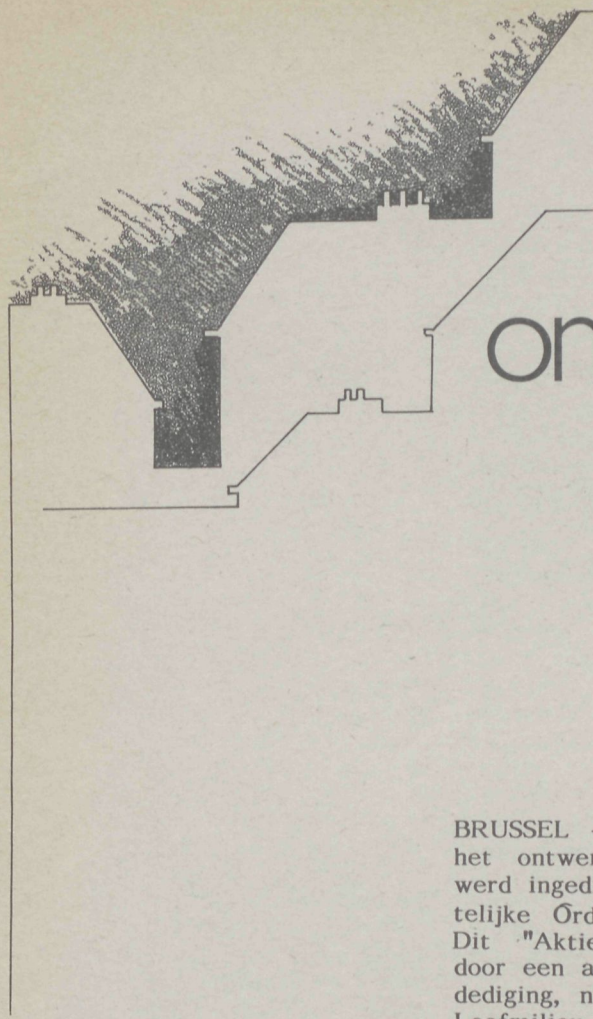
Het feit dat in oktober 1977 "een kompromis" werd bereikt hoeft zeker geen reden te zijn om het probleem niet opnieuw te stellen.

In 1984, na bijna zeven jaar bezinning, moet men de moed opbrengen om in alle objectiviteit opnieuw rond de tafel te gaan zitten.

Recente verkeers tellingen en de bezuinigingsmaatregelen van de regering zouden er moeten toe bijdragen dat het probleem in een nieuw licht wordt geplaatst, zonder dat er ook maar iemand gezichtsverlies behoeft te lijden.

In de huidige netelige financiële toestand mag alleen maar het gezond verstand de bovenhand halen. ◀◀

aktiefront ontwerp-dekreet Akkermans

Mini-maxi

Enkele weken geleden werd, in een ijtempo (in drie weken tijd) het zogenaamde mini-dekreet van Akkermans door de Vlaamse Raad goedgekeurd. Dit mini-dekreet betekende een eerste stap naar de afbraak van de gewestplannen in Vlaanderen. Door de mogelijkheid te scheppen zonevreemde gebouwen (bv. een hinderlijk bedrijf in een woonzone) te behouden, te laten verdubbelen in oppervlakte of van functie te laten wijzigen (bv. van een landbouwbedrijf een sporthal maken), werd de essentie zelf van de gewestplannen al op de helling gezet; essentie die er precies in bestaat de bestemmingen van de bodem vast te leggen.

Met het jongste maxi-dekreet wordt volgens dit actiefront de ruimtelijke ordening in Vlaanderen compleet op de helling gezet en belanden we terug in de chaotische toestand van vóór de wet van '62 op de stedenbouw en de ruimtelijke ordening.

BRUSSEL - Zopas werd te Brussel een actiefront opgericht tegen het ontwerp-dekreet op de ruimtelijke ordening, dat op 10 juli werd ingediend bij de Vlaamse exekutieve door minister voor Ruimtelijke Ordening, Landinrichting en Natuurbehoud Paul Akkermans. Dit "Aktiefront Dekreet Ruimtelijke Ordening" werd opgericht door een aantal vertegenwoordigers van verenigingen voor milieuverdediging, natuurbehoud en inspraak. Zij hebben aan de Bond Beter Leefmilieu gevraagd te fungeren als administratieve motor om dit actiefront logistiek te steunen.

De initiatiefnemers beschouwen het zogenaamde maxi-dekreet van Akkermans als het einde van elke poging om in Vlaanderen een ruimtelijk beleid te realiseren. Ze doen dan ook een oproep tot alle verenigingen en groepen om tot dit actiefront toe te treden teneinde te verhinderen dat dit dekreet in het najaar zou worden goedgekeurd door de Vlaamse Raad. Anderzijds roepen zij alle politieke partijen op dit dekreet ten gronde te bestrijden. Diverse initiatieven worden voorbereid om de goedkeuring van dit ontwerp-dekreet te verhinderen. Tijdens de komende weken zullen deze initiatieven verder op punt worden gesteld.

Waar de zogenaamde memorie van toelichting (de inleidende tekst van het dekreet) bol staat van fraaie principes en mooie woorden over wat een goed ruimtelijk beleid zou moeten inhouden, doen de bepalingen van dit dekreet precies het tegenovergestelde: zij vegen elk ruimtelijk beleid in Vlaanderen volledig van de kaart.

Welke inspraak ?

De fundamentele kritieken van het actiefront komen hierop neer : bij de kaderomschrijving blijft alles in het vage. Alle beslissingsniveaus

(Vlaams, provinciaal en gemeentelijk niveau) doen in feite volledig hun zin, wat de deuren opent naar alle vormen van willekeur. In de memorie van toelichting spreekt men over "openheid" en "inspraak". Maar uiteindelijk wordt iedereen die geen rechtstreeks belang kan aantonen, volledig uitgesloten bij de inspraakprocedure (art. 57). Alleen de ingezetenen van de gemeente, de rechtstreeks belanghebbenden en de beroepsverenigingen kunnen in beroep gaan tegen de beslissingen van het college van burgemeester en schepenen, en dan nog enkel wanneer dit college haar eigen uitvoe- ▶

ringsplannen overtreedt. Bij de vaststelling van die uitvoeringsplannen zelf staat de inspraak nergens. De inspraak is dus enkel goed om een kontroletoek op te nemen, nadat de eigenlijke beslissingen al getroffen zijn. Bij de goedkeuring van deze uitvoeringsplannen zijn alleen de gemeentelijke commissies betrokken (de samenstelling daarvan staat echter nergens in het dekreet vermeld!), terwijl daarbij ook de provinciale commissie haar zegge heeft. De samenstelling van die provinciale commissies, die al bestaan voor de gewestplannen, is bekend: vrijwilligersorganisaties van natuur- en milieuverdediging zijn niet vertegenwoordigd. Door hun samenstelling zijn de huidige gemeentelijke adviescommissies politiek verziekt.

De natuur- en milieuverenigingen worden in het dekreet dus totaal buiten de inspraak geplaatst (art. 57, 61 en 64), ondanks hun essentiële rol op dit punt.

Verder staat in het dekreet uitdrukkelijk vermeld dat men bij betwistingen niet naar de rechter kan stappen (art. 64) of in beroep kan gaan (art. 61). De hele zaak wordt herleid tot een administratieve kwestie, en bijgevolg kan men enkel naar de Raad van State gaan. In dat verband denkt men eraan dat een enorme waarborgsom moet worden gestort door diegene die naar de Raad van State stapt, dit in verband met mogelijke schade die kan optreden ten aanzien van derden als gevolg van vertragingen, voortvloeiend uit zo'n procedure bij de Raad van State. Wie gaat het dan nog in zijn hoofd halen om zo'n stap te zetten?

Overtredingen regulariseren

Uiterst belangrijk bij dit dekreet is dat het tot de macht behoort van de kolleges van burgemeester en schepenen de overtredingen te legaliseren (art. 87) die zich tot nog toe hebben opgestapeld in verband met de wet op de stedenbouw en de ruimtelijke ordening van '62, dus onder meer de overtredingen op de gewestplannen. En noem dan maar de resem op

van de illegale bouw van woningen, bedrijfsgebouwen, weekendverblijven, de illegale ontbossingen en ontgrondingen, enzovoort, naast de stapels dossiers die nog bij de rechtbanken in behandeling zijn of daar werden ingeleid. Daar zitten dossiers bij die geval per geval voor de privé-betrokkenen miljoenen frank winst kunnen opleveren. Dat heeft dan allemaal betrekking op het verleden. Voor wat de toekomst betreft, worden de overtredingen volledig losgelaten, in die zin dat korrektionele vervolgingen over bouwmisdrijven niet meer mogelijk zijn, omdat voortaan de schepenkolleges volledig zelf beslissen over de legaliteit van de ingrepen in de open ruimte. Die schepenkolleges hebben dus de bepaling van de meerwaarde als gevolg van bouwovertradingen in handen, het herstel van het terrein als gevolg van overtredingen en het bepalen van aanpassingswerken (art. 83), naast het vooralsnog verlenen van een vergunning. Bijgevolg is het korrektioneel vervolgen van overtredingen niet meer mogelijk, Anderzijds is in het dekreet ook nergens meer sprake van de toepassing van de dwangsom, een uiterst belangrijk instrument om te kunnen zorgen voor de uitvoering van de vonnissen.

Alles wordt mogelijk

Alles wordt dus mogelijk, zo konkludeert het aktiefrent. Het principe van decentralisatie is op zichzelf natuurlijk prima. Maar de realiteit is helemaal anders: men wil de gemeenten taken tobedelen die ze niet aankunnen. Ze hebben geen diensten en beschikken over onvoldoende kennis inzake ruimtelijk beleid en krijgen van de overheid geen duidelijk wettelijk referentiekader om hun handelingen aan te toetsen. Als kleinere gemeenten, waar iedereen kent, moet beslissen over vergunningen, zal de druk te groot zijn om vragen van ingezetenen te kunnen weigeren. In grotere gemeenten zullen allerlei relaties met verkavelaars, projektontwikkelaars en bedrijfsleiders een

gezond ruimtelijk beleid dwarsbomen.

De deuren voor complete willekeur en allerlei opportunisme staan dus wijd open, vermits de gemeenten vrijwel alles kunnen legaliseren en het vergunningsbeleid in feite compleet in handen krijgen. Anderzijds staat de ervaring van de ruimtelijke realiteit in Vlaanderen bol van korruptieschandalen. Diverse vormen van belangenvermenging krijgen nu alle kansen, temeer omdat dit dekreet de hele zaak buiten de korrektionele vervolging plaatst: een meer ideale situatie kunnen de spekulantenvernielers van de open ruimte in Vlaanderen zich moeilijk dromen.

Daarnaast zitten in het ontwerp-dekreet nog talrijke onduidelijkheden. Zo staat er onder meer in vermeld dat werken die het inwendig en uitwendig voorkomen van de ruimte wijzigen (o.a. art 81) een vergunning moeten hebben. Moet een landbouwer dan een vergunning aanvragen om zijn land te ploegen? In de memorie van toelichting staat vermeld: "Gelet op de toenmalige dringende behoefte van de bestemming van de open ruimte...". Is die dringende ►

behoefte dan vandaag niet meer aanwezig ?

De controle op de naleving van het dekreet is enkel gebaseerd op de overeenstemming met de vergunning en niet met de bestemming op het gewestplan.

En het actiefront besluit : minister Akkermans bewijst met zijn maxi-dekreet voor de zoveelste keer dat hij alleen de belangen van de bouwsector en de andere bedrijven op het oog heeft. Dat betekent voor hem in de praktijk : geen remmen vanwege het ruimtelijk beleid op de activiteiten van de bouwsector en de andere bedrijven, geen feitelijke inspraak bij de tot standkoming van de plannen, een zo smal mogelijke inspraak bij de naleving van die plannen, geen rechtsvervolgingen, en geen vervelende natuur- en milieugroepen.

Het actiefront vraagt zich af of minister Geens als voorzitter van de : Vlaamse executieve dat allemaal bijtreedt, en of de Vlaamse volksvertegenwoordiging het ermee eens is dat alle deuren nu openstaan voor de verdere vernietiging van de Vlaamse open ruimte. Dat zal de eerstkomende maanden dan duidelijk blijken.◀◀

DEUREN
TOT
WILLEKEUR
STAAN OPEN !!

NATURIM
PVBA

**VERBOUWERS VAN
NATUURLIJKE
ZUIVERE EN GEZONDE
WIJNEN**

Bio Reserve rouge, Coteaux rouge, Terre Blanche rouge, Domaine de Maurin blanc sec,...

Alle wijnen zijn 'Mise au Château' en verkrijgbaar in de meeste natuurvoedingswinkels.

Normen : Lemaire & Boucher, Nature et Progrès

Adres :

NATURIM p.v.b.a.
TORFS DIRK
SNEPPESTRAAT 10
2260 NIJLEN
TEL. 03/481.91.29

U bent alle dagen welkom, liefst na telefonische afspraak.

Indien gewenst verzorgen wij degustatieavonden in verenigingen of bij U thuis.

Onze proefdagen : za, zo, ma, 8- 9-10 september
za, zo, ma, 15-16-17 september
za, zo, ma, 22-23-24 september
telkens van 14 tot 20 uur.

Jonathan en de Zwamdraad :

TOPPERS IN NATUURVOEDING !

presenteren :

- "ZO'N LEKKER PADDESTOELHOEKJE... (NIEUW !). Alles omvattende teeltbrochure door Magda Verfaillie om zelf eetbare paddestoelen te kweken. Met 20 pg. recepten **350 Fr.**
- **TIENTALLEN VERSE VEGETARISCHE SPECIALITEITEN** op basis van SEITAN en TOFU. Verkrijgbaar in elke goede natuurvoedingszaak. of...
- **RECHTSTREEKS EN DAGVERS IN het winkeltje van JONATHAN !** Antwerpsesteenweg 336 (achter garage Rietje) te Kapellen-Mariaburg **STEEDS TOT UW DIENST !**

BOVENSTE BESTE
**BUTTONS &
BADGES**

Sportmanifestaties

- kongressen
- reklame
- slogans
- politiek

Europalaan 35 - 9800 Deinze - Tel. (091) 86.33.05

► Het elektriciteitsverbruik in België stijgt voortdurend. Staatssecretaris voor energie, Knoop, vindt dit een "aanmoedigende" gebeurtenis die diegenen in het ongelijk stelt die het uitrustingsplan 1983-1984 hebben betwist.

► Er bestaan plannen om een asbeststortplaats in te richten in de groentegemeente Sint-Katelijne-Waver, vlakbij de uitgestrekte groentenvelden. Naast de plaatselijke bevolking maakt de Nationale Dienst voor Afzet van Land- en Tuinbouwprodukten zich zorgen om het nadelige effect op de export van groenten en het gevaar dat asbest vormt voor de volksgezondheid.

► Als vestingsplaats voor de afvalverbrandingsfabriek Indaver, heeft Lenssens z'n keuze laten vallen op de Hooze Maay, een 3 km van de dorpskernen Stabroek-Hoevenen, terwijl er hektaren vrijliggen op het industriegebied. De inwoners van Stabroek-Hoevenen worden reeds erg belast door de stroom zwaar verkeer van het Antwerpse havengebied.

► In Silicon Valley in Californië (USA) werden 29 bronnen van grondwater vervuild door trichloorethyleen (oplosmiddel waarmee men komputer-chips reinigt) doordat opslagtanks lekten. Dit produkt veroorzaakt in laboratoria kanker bij dieren.

► Eskimo's hebben afgelopen winter meer dan tweemaal zoveel ijsberen geschoten in Alaska als andere jaren. Eskimo's jagen meestal op berinnen en jongen en aangezien ijsberen een relatief laag reproductiecijfer hebben, is er alle reden om bezorgd te zijn om het ijsberenbestand.

► Duitse deskundigen gaan ook boven Belgisch grondgebied de schade aan het bosbestand

per vliegtuig fotografisch vastleggen. Met dit materiaal zullen Belgische milieudeskundigen verder onderzoek verrichten omtrent bossterfte en mogelijke oplossingen uitdokteren.

► Om de waterstand van het Albertkanaal en de Kempen kanalen te verhogen, wordt de bouw van de Frans-Belgische stuwdam van La Houille vooropgeschoven door minister Olivier van Openbare Werken.

► De wijziging van het traject van de zuiderring in Ieper - bijverd door het Picanolbedrijf omdat het oorspronkelijk traject uitbreiding van de onderneming in de weg staat - loopt door het ekologisch belangrijk natuurgebied "de Verdronken Weiden".

Waartoe dient een gewestplan?

► Akkermans keurde het bijzonder plan van aanleg (BPA) aan de Herderen Bodem te Riemst goed, wat een landbouwgebied omtrent tot percelen bouwgrond. Volgens de plaatselijke milieuwerkgroep werden alle ontwerpkosten voor het BPA door één privépersoon betaald. Nogmaals: gewestplan - belangen van wie, voor wat?

► Jaarlijks wordt ongeveer 350.000 m³ verontreinigd slib gebaggerd uit het kanaal Gent-Terneuzen wat voorlopig nog gestort wordt in de speciaal ingerichte Callemansputte te Zelzate. Een studie bureau moet nieuwe mogelijkheden uitzoeken om het vieze slib te bergen als de Callemansputte overloopt.

► De gemeenteraad van de Waalse taalgrensgemeente Vloesberg heeft zich achter de milieuorganisaties geschaard die al eerder krachtig geprotesteerd hadden tegen zavelontginningen op de Pottelberg in D'Hoppe en het vellen van bomen, wat verdere ontginning mogelijk maakt.

► Uit het jaarverslag van 1983 van de Openbare Afval-

stoffenmaatschappij (OVAM) blijkt de huisvuilophaling en -verwerking de Vlaamse gemeenten jaarlijks een 3 miljard te kosten.

► Rotterdam gaat een multi-windturbine op de Maasvlakte bouwen - de grootste windmolen van Nederland - die zal zorgen voor jaarlijks 700.000 kilowatt elektriciteit.

► In de gemeente Heuvelland (West-Vlaanderen) op grondgebied Kemmel werd in 1983 een stukje bos gerooid, nivelleringswerken uitgevoerd en een vijver gegraven in een natuurgebied met wetenschappelijke waarde (een natuurreservaat volgens het gewestplan). Klachten bij de bevoegde instanties op deze praktijken haalden niets uit. Bieden gewestplannen dan geen garantie ter bescherming?

► In Vlaanderen leven er meer ortolanen in gevangenschap (157 stuks) dan er nog voorkomen in de natuur.

Door het zeldzamer worden van deze vogelsoort zal de illegale vangst nog toenemen.

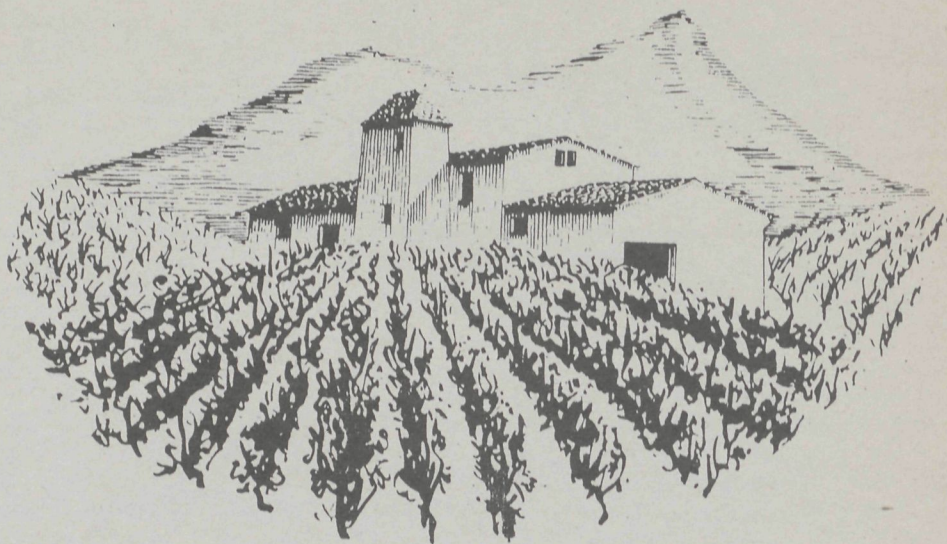
► Het ziet er naar uit dat de aardappel, voor velen dagelijks voedsel, een bedreiging vormt voor onze gezondheid. Volgens berichten uit Nederland, gebaseerd op het onderzoek van 50 aardappelstalen, bevatten de meeste soorten immers een te hoog cadmiumgehalte, wat bij eerdere onderzoeken in België reeds werd vastgesteld.

► O.a. industriële verontreiniging bedreigt het natuurlijke evenwicht in de ontwikkelingslanden. De multinationale ondernemingen en de K.M.O.'s moeten dringend iets ondernemen tegen de natuurverloederende gevolgen van hun activiteiten.

Om één voorbeeld aan te halen: de aantasting van de tropische wouden in Afrika, Azië en Zuid-Amerika.◀◀

er is wijn en Wijn

Dit artikel is samengesteld aan de hand van een interview met Dirk Torfs. Een verhaal over twee broers-handelvertegenwoordigers die een gezondere leefwijze willen en op een bepaald ogenblik er ook hun beroep van maken of anders : een verhaal over een Frans biologisch wijnbouwbedrijf in Vlaamse handen.

In het Zuid-Oosten van Frankrijk zijn er heel wat Vlamingen. Mensen die in België niet meer konden aarden en die, zoals velen in de zeventiger jaren, het elders gingen zoeken. Zo verging het ook de gebroeders Torfs. Beiden produceren op een domein in Quillan biologische wijn.

Vroeger waren ze handelsvertegenwoordigers, die al jaren bezig waren met gezondere leefwijze. Dat ging zo ver dat ze het in de auto niet meer zagen zitten. Een zoektocht in Zuid-Frankrijk bracht hun op het Domaine L'Espinet in Quillan waar de Fransman André Lonneson reeds elf jaar op een unieke wijze wijn verbouwd volgens biologische methodes.

"Het was voor ons geen vlucht, daar in Frankrijk te gaan werken. Want als je vlucht voor iets, volgt het je toch altijd. Wij waren gewonnen voor een ekologische levenswijze en wilden iets in die richting doen."

Maar laat ons eens nagaan waarin de biologische wijnbereiding verschilt van de gewone. Bij de biologische wijnbouw worden de druiven slechts geplukt wanneer ze rijp zijn, dat is het uitgangspunt. (Dat is toch normaal zul je zeggen.)

In de meeste wijnstreken spreekt men van goede en slechte jaren. Een jaar is slecht als men de druiven moet plukken als ze eigenlijk nog niet rijp zijn. Men moet ze plukken omdat men slechts tot 30 september beschikt over goedkope werkkrachten, de studenten. De druiven zijn dan nog zuur en moeten gechaptaliseerd worden, d.w.z. dat er suiker aan de wijn moet toegevoegd worden om zijn graden alcohol te bekomen. Een goed wijnjaar wil dan zeggen dat dank zij een goede zomer de druiven rond 15 september rijp genoeg zijn om geplukt te worden. Bij biologische wijnbouw, althans in Domaine L'Espinet, wacht men altijd met plukken tot

de zuurtegraad neutraal is (pH 7) en het sap een soortelijk gewicht heeft rond de 1085 ligt. Pas dan is de druif rijp, ze is zoet genoeg en ze kan een alcoholgehalte geven van 12° zonder toevoeging van suiker.

De laatste jaren is het zelfs zo dat men pas begint te plukken na 20 oktober. Elk jaar is dan ook een goed jaar voor de Torfs. De pluk wordt gedaan door familieleden en vrienden aan dezelfde voorwaarden als de studenten in de traditionele wijnbouw.

De vorige eigenaar, André Lonneson, was een groot natuurkenner. Hij was het die tegen de gangbare ideeën in, een volkomen natuurlijke wijn ging fabriceren. Hij werkte volgens de normen Lemaire-Boucher en Nature et Progres (1), die hij als minimum normen beschouwde. Het zijn diezelfde methoden die nu nog gebruikt worden.

De geplukte druiven worden ontsleed, en komen de Cave binnen. De Cave is een gebouw van 80 bij 17 meter, de werkruimte waar de wijn gemaakt en gebotteld wordt. Ze is overzolderd, wat nodig is om een goede temperatuur te ►

Over biologische wijnbouw

die vergelijkbaar zijn met een Châteauneuf-du-Pape of een St-Emilion-Lussac, ... aldus nog Dirk Torfs.

behouden bij de wijnbereiding.

In deze Cave staan een tiental cuves (=gistingsvaten), die elk met slechts één druivensoort gevuld worden. Met die verschillende wijnen worden dan assemblages gemaakt. (Een fles wijn die men koopt is naar het schijnt bijna nooit afkomstig van 1 druif.)

De verschillende soorten (Cabernet Sauvignon, Merlot, Grenache,...) geven een kleine opbrengst, maar zijn van goede kwaliteit. De cuves zijn uit cement of metaal en van binnen geëmailleerd. Het émail kan opgepoetst worden net als glas : men kan er zich in spiegelen. Het is dus net alsof men wijn zou maken in een mandfles. Dat geeft de wijn zijn eigen fruitig aroma zonder bijsmaakjes. Smaakt dus niet naar eikenhout, noch naar sulfiet, noch naar asbest afkomstig van filters. De geëmailleerde vaten zijn zeldzaam geworden. Nu zijn ze gemaakt uit roestvrij staal en dat zou evengoed voldoen.

Wijn zonder eikenhoutsmaak

In de biologische wijn vindt de traditionele wijnliefhebber zijn vertrouwde eikenhoutsmaak niet terug en dat kan de stap naar deze wijnen moeilijk zoniet onoverkomelijk maken. Die traditioneel aanvaarde smaak is afkomstig van looizuur uit eikenschors maar ook van het sulfiet en dat laatste is niet bepaald aangenaam.

Dit sulfiet (EZZO, SO₂, zwaveligzuuranhydride) geeft je die afschuwelijke kater de dag nadat je wat teveel wijn gedronken hebt. Dat gebeurt dus niet met (echt) biologische wijn.

Sulfiet kan je dus best missen. Eikenhout ook : goede druiven hebben genoeg looizuur : de wrange smaak die je proeft als je op de pel kauwt.

Een overmaat van looizuur heeft ook één voordeel : de wijn bewaart langer. Een eiken vat kan maximum drie maal gebruikt worden wat z'n invloed heeft op de prijs. Gebruikers van inox-vaten bootsen tegenwoordig de eiken smaak na door aan de gistende druiven eikenhouten schaafruklen toe te voegen. Dat doen ze echter niet bij Torfs. Hun Franse cliënteel is reeds 10 jaar gewend aan de natuurlijke fruitige smaak. Ten

andere, we hebben in ons gamma wijnen zitten van kollega's, die ook volgens Lemaire-Boucher en Nature et Progrès werken en wel eiken vaten hebben, wijnen

Goed gelegen ...

Quillan ligt hoog en droog, zonnig en met veel wind (goed tegen meeldauw) en op een ideale grond. Een mengsel van mergel en leem, zo zwaar, dat het na een regenbui als klompen aan de schoenen blijft hangen. Deze grond bevat dank zij de mergel genoeg kalk, juist wat de druiven nodig hebben. Als de zon erop staat wordt hij zo hard als beton en gaat barsten. Maar onder die 5 cm dikke harde laag bevindt zich, zelfs na drie maanden droogte een waterhoudende kneedbare laag. Nog een ander voordeel is dat in de harde bovenlaag weinig tot geen onkruid groeit. Als het tijdens de bloeiperiode te vochtig is loopt de wijngaard gevaar van meeldauw te krijgen. Het is een kwestie van voorkomen want genezen is veel moeilijker. Een doorwinterd vakman (zoals de mees-tergast José op het bedrijf) voelt die aankomen en dan wordt een algenpreparaat gebruikt dat afdoend is om de besmetting af te wenden.

Op het argument dat biologische plantbescherming toch de opbrengstcijfers naar beneden haalt reageert Dirk Torfs als volgt : "Als de arbeiders in de klassieke wijnbouw in ►

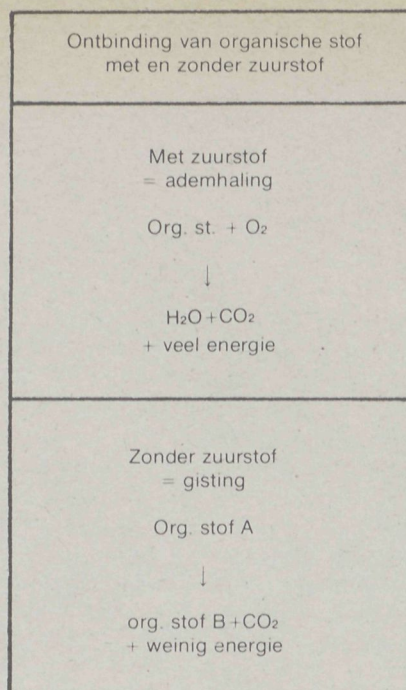
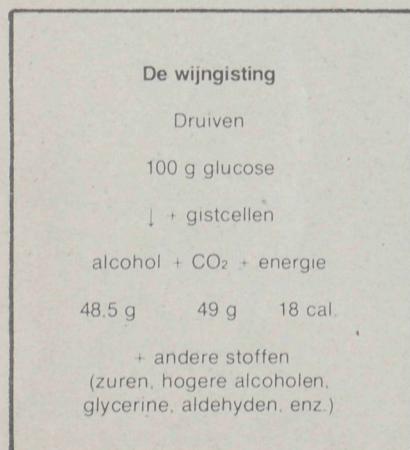

de Provence of de Côtes du Rhône 's avonds hun gasmaskers afzetten, kunnen ze zeggen dat er daar het eerste jaar geen insect of onkruid zal te zien zijn. In hun systeem is dat nodig, met al de gevolgen vandien. Maar het is toch betekenisvol dat onze opbrengsten evengroot zijn als de hunne ..."

De bereiding

De druiven liggen gewoon op elkaar, niet geplet. Na twee dagen begint de gisting. Het soortelijk gewicht neemt af van dag tot dag en als na 14 dagen alle suiker in alcohol omgezet is, is het soortelijk gewicht gestabiliseerd bij 997. Het sap wordt overgeheveld in een ander proper vat en daar gebeurt dan de fermentation malolactique, waar appelzuur en melkzuur bij betrokken zijn. Daardoor verdwijnt de zuurheid van de wijn en ontsnapt het koolzuurgas: alles gebeurt op een natuurlijke wijze, men moet er dan ook de tijd voor over hebben om een drietal maanden te wachten en mits de temperatuur hoger is dan 18°C (door middel van een bepaald produkt is het hele zootje op te knappen op een 3-tal dagen). Gedurende de fermentatieperiode zijn de vaten afgesloten van de lucht met een waterslot, want als er lucht aankan, zijn ook de azijnvliegjes present. Na drie maanden wordt de wijn nog een paar keer naar een ander vat overgeheveld en daarna gefilterd en gebotteld. Dat overhevelen dient om het bezinksel te verwijderen,

een dikke brij bestaande uit dode gistcellen, mineralen enz... In Frankrijk is men verplicht, dat bezinksel te rekupereren en af te leveren aan de staat. Daaruit wordt immers eau-de-vie gedistilleerd en de staat laat dat liever niet door geheimstokers doen. De inlevering moet tot op het kilo nauwkeurig zijn en wordt in mindering gebracht op de belastingen. Het filteren van de wijn wordt hoofdzakelijk gedaan met Franse asbestfilters: asbest is nu niet bepaald een ongevaarlijk produkt.

Er gaan asbestdeeltjes over in de wijn maar over mogelijk gevaar wordt niet gepraat. Want asbest filtert zeer goed en is zeer economisch. Een asbestfilter is goed voor 6 à 7000 liter wijn. In Quillan gebruikt men cellulose filters (uit de Ebros, juist over de Duitse grens), ze moeten om de 2 à 3000 liter vervangen worden, zijn duurder en laten een klein beetje bezinksel door. Daar staat tegenover dat ze volledig veilig zijn voor de gezondheid.

Bij de biologische wijnbouw wordt het gebruik van toevoegsels tot het minimum beperkt. In plaats van de wijn te klaren met bentoniet, eiwit of gelatine (quasi ongevaarlijk) wordt klaring door afkoeling, als het maar enigszins mogelijk is, toegepast. Na de gisting

worden op een koude februarinacht de poorten wijd opengezet, en bij een temperatuur van ± 5°C zet het wijnsteenzuur zich af op de wanden van de vaten.

Het sulfietgehalte is bij (echte) biologische wijn 0 %. In Frankrijk gebottelde wijn mag 190mg/liter bevatten. In België echter mag er tot 450mg/liter in ! Met wijn in België gebotteld, heeft men dus de kans op een flinke portie sulfiet en een kater. De wijnen gebotteld op het domein geven de meeste garantie (Mise en bouteille au château).

Als de botteling gebeurd is door "les producteurs", "la Coopérative" of "le négociant" dan is de kans groot dat er het maximum in zit van het wettelijk toegelaten arsenaal aan chemische toevoegsels. De "Coopérative" plukt de druiven en maakt de wijn voor kleine producenten, die geen eigen installatie bezitten. Dat kan bijvoorbeeld inhouden, dat pas na twee weken alle druiven binnen zijn. Ondertussen mogen ze nog niet gisten ... dus, worden ze rijkelijk met gistingsremmers besproeid. Wanneer alle druiven binnen zijn wordt met een gistkolonie geënt. (Zelfs Appellations Contrôlées vindt men bij koöperatieven.)

"Eigenlijk zou op die zwaar sulfiethoudende wijnen moeten staan: Maximum 3 glazen per dag!" aldus nog Dirk Torfs. Met biologische wijn wordt door de staat weinig rekening gehouden: de vermeldingen: 'zonder scheikundige stoffen bereid zonder gebruik van sulfieten of asbestfilters' moesten van het etiket verwijderd worden - het was onwettelijk! Er mag enkel opstaan: 'Zonder bewaarmiddelen'. Er zijn geen wettelijke normen voor natuurlijke wijn.

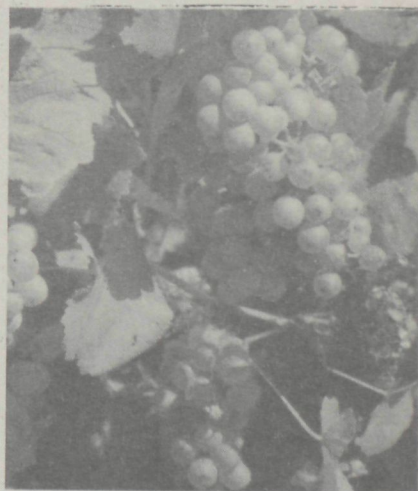
Lemair-Boucher laat slechts 25 mg sulfiet per liter toe, afkomstig van het verbranden van zwavel om de kuipen te steriliseren. De controle daarop is zeer streng. Maandelijks worden bodemonsters onderzocht en tijdens de bereiding worden regelmatig monsters van de wijn genomen. Begrijpelijk, al die telers maken gebruik van de naam Lemair-Boucher in hun advertenties. ►

Als er 300 fr. per fles zou gevraagd worden is het best leefbaar, doch het cliënteel voor biologische wijn is niet die van de klassieke wijnliefhebber. Daarom zijn de gebroeders Torfs begonnen met enkele nevenactiviteiten. De zolder van de grote cave is omgebouwd tot 15 appartementen. Elk appartement is volledig autonoom wat energievoorziening betreft: enerzijds op het dak zonnepanelen, anderzijds komposthoppen die, volgens de Jean Pain-methode, gas en warmte leveren. (Domaine L'epinet levert jaarlijks 70 ton druivelaarafval.) De overvloedige warmte kan opgeslagen worden in de kelders van het gebouw. 10 kilo hakselmateriaal levert $\pm 2\text{m}^3$ butaangas, dat is ongeveer 2 liter benzine. De eigenaars van die appartementen kunnen over het vruchtgebruik beschikken van zoveel grond als ze nodig hebben om hun groenten te telen. L'Espinet is 125 ha groot, waarvan 14 ha wijngaard en 12 ha graan. Een ander project is de cosmetika op basis van plantenessen. Een specialist in etherische oliën, een zekere Fabrice Bar-

deau zal zich op het domein Ook in antiseptika (vervangers voor detergenten) blijkt er grote toekomst te zitten.

Aan inspiratie blijken de gebroeders Torfs aldus geen gebrek te hebben. Mensen die Domaine L'Espinet willen bezoeken of meer willen weten over biologische wijn schrijven naar Dirk Torfs, Sneppestraat 10 te 2260 NIJLEN of draaien het nummer 03/481.91.29 (vragen naar Dirk). ◀◀

Gemeenschapsminister van leefmilieu, waterbeleid en onderwijs, Jan Lenssens, heeft erin toegestemd op geregelde tijdstippen, over beleidsmateries te praten met de vertegenwoordigers van de Bond Beter Leefmilieu. Wat wij appreciëren.

Waren ook bij de gesprekken betrokken : de heer De Wel, adviseur leefmilieu, vaste afvalstoffen, pollutie en hinderlijke bedrijven, de heer Bosmans die de algemene leiding en coördinatie van het kabinet in handen heeft en de heer Monballieu, public relations man van de minister.

Filosofie en praktijk van de beheerraad t.a.v. deze gesprekken.

De beheerraad hecht eraan dat er regelmatig kontakten zijn tussen de Bond en de minister : problemen kunnen op het hoogste niveau aan bod komen en misverstanden hebben niet de tijd kuit te schieten. De beheerraad wil ook, in de mate van het mogelijke, vertegenwoordigers van milieugroepen laten deelnemen aan het gesprek, over materies waarvan zij de behartigers zijn. Deze aanpak in de rangen van de Bond moet

waarborgen bieden dat de problemen in de juiste proporties bij de minister op de agenda komen.

Het eerste gesprek

Het regelmatig kontakt waaraan de minister hecht, moet volgens hem handelen over zijn algemene beleidsvoornemens. De afzonderlijke problematieken kunnen dan met zijn medewerkers hun beslag krijgen, alsook in de Vlaamse Raad voor het leefmilieu, waar de Bond één vertegenwoordiger heeft.

De ondervertegenwoordiging van de Bond zal meermaals juist van orde zijn. De minister vindt dat hij met de Bond in dialoog moet treden, dat hij inspraak moet verlenen, maar hij behoudt zich het recht voor te beslissen in het kader van de executieve. Voor de Bond is dit een reëel uitgangspunt.

1. In het kader van de zure regen het wetsontwerp over SO2

Staatssekretaris Aerts heeft een plan aangekondigd om de SO2 emissie, veroorzaker van het grootste deel van de zure neerslag problematiek, terug te dringen. Tussen '83 en '93 zou er 30 % minder

uitstoot moeten zijn. Een werkgroep moet de haalbaarheid van het plan nagaan. Aerts is verantwoordelijk voor de normen, Lenssens voor het beleid in het Vlaams gewest. We hebben de minister gevraagd hoe hij zich tegenover het probleem opstelde. Hij wacht Aerts' plannen rustig af en werkt aan een algemeen luchtplan (ALP) dat hij ter advisering zal aanbieden in de Vlaamse Raad. Hij moedigde de leefmilieuverenigingen aan in te spelen op de beleidslijnen van Aerts, en hemzelf actief te adviseren in deze materie die uiteindelijk haar afloop zal kennen als het ministerkomitee voor het leefmilieu van de Vlaamse executieve erover beslist.

2. De Vlaamse Raad voor het leefmilieu

De Bond is niet te spreken over de maatregel die ertoe strekt adviezen geheim te houden. De minister repliceert dat alle adviezen in minderheidsadviezen kunnen worden opgenomen en na goedkeuring door de Vlaamse executieve openbaar zijn.

Dat de milieubeweging en de Bond in het bijzonder zwak vertegenwoordigd in de Raad

de Bond
2x bij Lenssens

aantreden, stelden wij reeds hierboven. In principe is de minister het met dit standpunt eens alhoewel hij op aanwezigheid van andere vertegenwoordigers van de milieubeweging in de raad wijst (de Koning Boudewijnstichting bijv.). De minister meent dat het niet opportuun is in dit stadium de samenstelling van de Raad te wijzigen maar spoort de Bond aan aanwezig te zijn in de kommissies van de Raad, eventueel subgroepen samen te stellen. In dit verband vroegen wij de minister rekening te houden met het vrijwilligerswerk, waarop de Bond drijft, bij het bijeenroepen van de Kommissies.

3. Milieuedukatiekampagne

Het ministerie voerde het laatste jaar een campagne naar het onderwijs en de gemeenten. Ten behoeve van de schepenen werden fiches opgesteld en het DAC-programma ten behoeve van gemeenten kreeg zijn beslag. Wij wezen erop dat het DAC-programma voor milieuwerkers toch wel een zwak broertje was aangezien veel van deze werkers in de technische ploeg van gemeenten en steden terecht komen. De minister stelt hieromtrent heel duidelijk dat de milieuwerken niet in de technische ploeg thuishoren, en dat, om de werking van deze DAC'ers beter te begeleiden binnenkort een projekt van start zal gaan. Vanuit de Bond, stelden we dan dat het CVN en zijn onderwijsgroep erg geïnteresseerd samenwerking afwachten. Verdere kontakten hieromtrent werden toegezegd.

4. De Groene telefoon

Graag kregen we inzicht in de werking van de telefoon. Er bleek dat er statistieken bestaan van anderhalf jaar groene telefoon. Ongeveer 1000 oproepen onderstrepen de noodzaak van een direkte lijn.

5. Slot

De minister zegde zijn steun toe aan het wetsontwerp strekkende tot erkenning van milieuverenigingen in geschillen (arrest Eikendael) en beloofde een woordje te doen binnen

zijn eigen partij over deze materie.

Het tweede gesprek (20 juni 1984)

Deze keer trokken wij naar het gesprek (de voorzitter, de sekretaris en het diensthoofd) bijgestaan door onze 2 vertegenwoordigers in de "Krosskommissie", een medewerster van BIRO, een vertegenwoordiger van de aktiegroep Pepingen-stort.

Als voorbereiding tot dit gesprek, de minister was nog opgehouden, voerden we een diskussie met de kabinetsleden over afval.

Hierbij bleek spoedig dat één van de doelstellingen van OVAM, nl. de preventie van afvalstromen, nog veel publieke ondersteuning moet genieten vooraleer zij zal te realiseren zijn.

1. Afval

Milieuheffingen zijn een beleidsinstrument, zo stellen wij, maar bedoelen daar iets anders mee dan wat het kabinet liet goedkeuren. De heffing gebeurt volgens een door de Vlaamse exekutieve goedgekeurde tekst, op de stortten door ze per kategorie te belasten. Op onze verwijzing naar de praktijk en Denemarken, waar bier in blik zo belast wordt dat het minder aantrekkingskracht op de konsument uitoefent zegt het kabinet dat de open Vlaamse markt zo'n maatregelen onmogelijk maakt. De Vlaamse minister van milieu noch de Vlaamse exekutieve hebben enige bevoegdheid aangaande fiskale materies zoals deze. Het verhaal over 5 Vlaamse grote stortten dat wij bij OVAM hoorden, noemen de kabinetsmedewerkers plannen die nog geen vaste vorm kennen. Volgens OVAM zouden de kanaalzone Gent, Rumst, Bilzen, Zonnebeke en een nog te bepalen plaats in Brabant geschikt zijn als modelstortten van OVAM. Dit werd in ons gesprek niet bevestigd.

Ook de verminderde inspraakmogelijkheden bij vergunningsaanvragen betreffende stortten was onderwerp van gesprek. De minister vraagt zich hierbij af of hij hiervoor het dekreet moet wijzigen. Tenslotte is er de mogelijkheid van

een hoorzitting, te organiseren, door OVAM. Bij de eerste herziening wil hij onze vraag opnemen.

Ten aanzien van de onderbezetting bij OVAM, door ons gekonstateerd in ons gesprek met deze dienst, wist de minister te vertellen dat de uitbreiding van het kader via de normale kanalen zal gebeuren. Er was namelijk een negatief advies dienaangaande om dit te doen via speciale aanwervingen.

2. Werking konsultatieve kommissie motorrijtuigen

Onze vertegenwoordigers, Jacobs en Vanderelst zetten, naar aanleiding van onze brief over de werking van de kommissie de zaken nog eens deskundig op een rijtje. Wij zijn ondervertegenwoordigd, krijgen laat-tijdig dossiers, onze tussenkomsten worden slecht geakteerd en in grote dossiers krijgen we altijd het deksel op de neus zodat we ons gebruikt voelen.

De minister ziet het moeilijk haalbaar de kommissiesamenstelling te wijzigen. Eerstens duurt zo'n wijziging, als ze al aanvaard wordt, ontzettend lang, ten tweede betwist de Raad van State, de bevoegdheid van de kommissies.

Het voorstel minderheidsstandpunten aan het verslag toe te voegen onthalen we positief alhoewel de laattijdige toezending van dossiers het werk van vrijwilligers erg bemoeilijkt. De minister vindt ten andere dat als er ergens protest moet luiden dit bij de gemeentebesturen moet gebeuren. Onze vertegenwoordigers in de kommissie geven tijdens het gesprek grif toe dat sedert de tussenkomst van de minister naar aanleiding van onze brief de zaken ten goede evolueren.

De minister kondigt aan dat er ideeën zijn voor een nieuwe aangepaste wetgeving zijn. Het wetsvoorstel zal hij ten gepaste tijde aanbieden aan de Vlaamse Raad voor het Leefmilieu. Tenslotte zegt hij toe, te onderzoeken of hij deze Raad beter administratief kan laten ondersteunen. Afzonderlijk kwam nog de vergunning Breugelhut te Lille aan de orde. De vergunning afgeleverd om wildkrossen

tegen te gaan is in vraag gesteld. De minister geeft toe dat wildkrossen een apart probleem betreft dat bij een volgend contact konkreter in bespreking kan komen.

3. Waterspaarbekken Blankaart II

De minister zegt toe inlichtingen te verschaffen over de inhoud van de MER (milieueffektrapportage) die eind september van de baan moet zijn. Zij stellen dat alternatieven een onderzoek waard zijn.

4. Stort te Pepingen

Een vertegenwoordiger van het anti-stortkomitee Pepingen legde de zaak uit. De heer Bosmans stelde dat er geen vraag hieromtrent onderweg was, maar dat Haviland wel stortproblemen kent. Er bestaat desgevraagd een lijst

van 9 stortplaatsen en de GOM zoekt oplossingen. Een superstort Brabant kan niet in Pepingen en Wallonnië biedt een tijdelijke oplossing. Maar er moet iets gebeuren. De oplossing kan zowel binnen als buiten Pepingen gezocht worden aldus de heer Bosmans. Uit dit ontwijkend antwoord leren we dat we in Brabant attent moeten blijven. We zullen samen met de groep uit Pepingen de zaak onderzoeken en eventueel alternatieven (langs autowegen bijv.) onderzoeken. Dit leidde ondertussen tot ondersteuning van het plaatselijk initiatief.

4. Hinderlijke bedrijven

Lieve Pillen, medewerkster van BIRO, onderhield op boeiende wijze de kabinetsmedewerkers over de problemen

met bedrijven in woon- en landbouwzones. Wat te doen met bedrijven die in een bepaalde zone niet thuishoren, met illegale bedrijven, met de opdracht hinder te bewijzen, het verloop van beroepen e.a. In het algemeen vragen we waarom er niet ingegrepen wordt, en laat men nieuwe bedrijven niet op industriezones implanten. Het kabinet beseft de ernst van de problemen, zegt met een vervelende erfenis opgescheept te zitten waarbij het werkgelegenheidsaspect uitermate komplicerend werkt. Men probeert iets aan de mestproblematiek te doen, het milieu te laten doorwegen en nieuwe investeringen te reduceren. Wij vinden dat men moet ingrijpen alhoewel actiegroepen gemeenten ook sneller en aktiever onder druk kunnen zetten.

Guido Steenkiste

DUUR ZUUR

ACIDIFICATION

Ter voorbereiding van de konferentie van Stockholm in 1982 over de verzuring van het milieu, werd er door een groep van Zweedse experts een 200 bladzijden tellend rapport samengesteld: "Acidification today and tomorrow" (te bestellen bij: The Swedisch NGO Secretariat on Acid Rain, c/o The Swedish Society for the Conservation of Nature, Box 6400, S-11382 Stockholm, Sweden).

Vorig jaar werd van dit boek een verkorte versie (44 blz.) uitgegeven: "Acidification, a boundless threat to our environment". Het geeft een duidelijke populair-wetenschappelijke uiteenzetting van de ganse problematiek van de zure neerslag en zijn gevolgen en is geïllustreerd met prachtige vierkleurenfoto's en -schema's.

Het is te bestellen bij de Bond Beter Leefmilieu, Aarlenstraat 25 te 1040 Brussel door overschrijving van 78fr. (verzendingskosten inbegrepen) op ons rekeningnummer: 427-9082201-48.

MEXIKO-CITY

een ekologisch Hiroshima?

Mexiko-stad loopt grote kans een "ekologisch Hiroshima" te worden. Dat hebben woordvoerders van de Mexikaanse ekologische beweging onlangs tijdens een perskonferentie gezegd.

Op de vervuilingsschaal van 1 tot 100 scoort de grootste stad ter wereld 97 punten. Steden als Rome, New York en Tokio zijn naar verhouding veel schoner en scoren nog geen vijf punten, aldus de milieudeskundigen.

Als de vervuiling niet onmiddellijk aan banden wordt gelegd, vallen binnen vier jaar de eerste slachtoffers, voorspelde voorzitter Severo Alfonso Cipres Villareal van de ekologische beweging. Volgens Cipres zullen elk jaar ongeveer 25.000 mensen sterven als gevolg van de vervuiling. De helft van hen zullen kinderen zijn. In de ekologische beweging zijn 63 Mexikaanse milieu-organisaties.

Verdubbeling

Volgens Cipres is nu al sprake van een verdubbeling van het aantal ziektegevallen in de hoofdstad als gevolg van de milieuvervuiling. Het aantal gevallen van tuberculose, voorhoofdsholte-ontsteking, keelontsteking, bronchitis en longontsteking, tyfus, oogontsteking en diarree is de laatste tijd sterk toegenomen zo blijkt uit overheidscijfers.

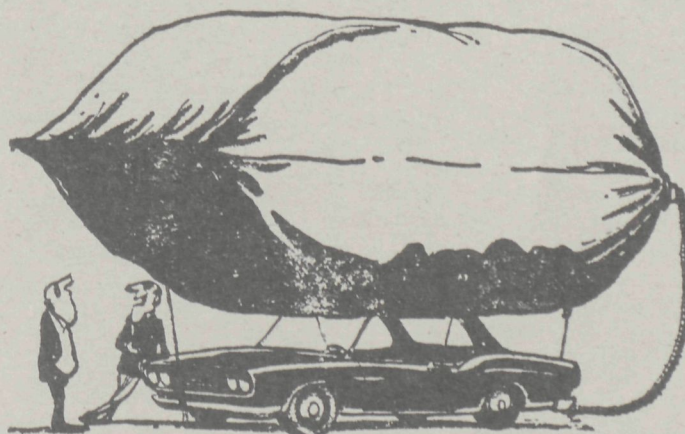
Mexiko-stad telt meer dan 16 miljoen inwoners. Iedere dag spuwen 2,3 miljoen voertuigen uitlaatgassen in de lucht. Dat wijzen cijfers van de ekologen uit. Er zijn 30.000 industriële bedrijven binnen de stadsgrenzen, waarvan 2.500 belangrijke vervuilers zijn. Berucht zijn volgens de milieubeweging vooral de staatsoliëraffinaderij en enkele

partikuliere chemische, papierverwerkende en cementfabrieken.

Voertuigen van de dood

Enkele weken geleden kondigde de staatsoliemaatschappij Pemex, Petroleos Mexicanos, aan dat in september de hoeveelheid zwavel in de benzine met tweederde was teruggedraaid en het loodgehalte met meer dan de helft. De milieudeskundigen wijzen echter op hun beurt op de stadsbussen, die op diesel rijden. De uitlaten, die via het dak lopen, scheiden een niet aflatende dikke zwarte walm af.

De stadsbussen, die door de ekologen ook wel "voertuigen van de dood" worden genoemd, zijn stuk voor stuk in slechte technische staat. Er is geen geld voor het noodzakelijk onderhoud. Ook bezitters van honderdduizenden auto's besparen op onderhoud en zorgen daardoor voor nog meer uitlaatgassen en lawaai. Iedere dag produceert Mexiko-stad 14.000 ton afval. Zeker 5.000 ton huisvuil wordt niet opgehaald maar blijft liggen in de straten. Er is ook lang niet genoeg sanitair. Minstens vijf miljoen Mexicanen gebruiken de natuur als wc en badkamer. Van de 620 waterbronnen die de Mexicanen in de hoofdstad van drinkwater moeten voorzien, zijn reeds zestien wegens vervuiling gesloten. Het water uit 25 andere bronnen moet behandeld worden voordat het drinkbaar is. Regenwater lost het drinkwaterprobleem in de hoofdstad nau-►

Oliphant in The Denver Post

"... dan, als de zak vol is met viese uitlaatgassen, neem je hem er af en gooi hem weg."

welijks op. "Mexiko-stad is de enige stad in de wereld, waar het smerig water regent", aldus de ekologen. Volgens Cipres strekt de milieuvervuiling zich ook buiten de hoofdstad uit. Uit regeringscijfers blijkt volgens de voorzitter, dat er miljoenen tonnen giftige stoffen zijn gevonden in de 218 waterwingebieden in Mexiko. Bovendien worden olie en gif in de Golf van Mexiko en de Stille Oceaan gestort. Door het willekeurig kappen van bomen neemt de erosie hand over hand toe, aldus de experts. Ieder jaar komt er 400.000 hektare woestijn bij. In totaal is al 16 procent van Mexiko aangetast door bodemerrosie. Door de jacht op wild en smokkel van bijzondere dieren komen 70 soorten niet meer voor in het Middenamerikaanse land. Nog eens 90 speciës staan op het punt te verdwijnen.

De milieudeskundigen haalden tijdens hun konferentie uit naar de Mexikaanse regering. De zogenaamde "groene campagne" en andere anti-vervuilingsprojekten noemden zij "regelrecht bedrog" en "symbolische en demagogische akties". De regering moet nieuwe anti-vervuilingswetten aannemen en de bestaande regelingen "konsequent" hanteren, aldus de woordvoerder van de ekologische beweging. De overheid is wel op de hoogte van het probleem. Vorig jaar maakte het ministerie van volksgezondheid bekend, dat men beter dagelijks twee pakjes sigaretten kan roken dan een wandeling maken door Mexiko-stad. November vorig jaar heeft het Mexikaanse kongres een presidentieel dekreet aangenomen, waarin de milieuwetten werden uitgebreid. Volgens de bestaande regelingen kunnen milieuvervuilers straffen oplopen tot maximaal vijf jaar gevangenisstraf en boetes van 4 miljoen frank.

Overgenomen uit de "Internationale Samenwerking". ◀◀

Ook N.Y. zit met fotochemische smog.

film

Het ministerie van landbouw heeft een dienst informatie. De dienst geeft naast boeken en folders ook films, video en diareeksen uit. Deze laatste worden gratis uitgeleend. (De afspelerapparatuur is er niet bij). De katalogus wordt op aanvraag, eveneens gratis, opgestuurd.

Zo dachten we dat eens na te gaan en te kijken of dat voor ons interessant zou kunnen zijn. Met een kritische instelling trokken we naar het ministerie voor een privévoorstelling.

Het platteland ... ? Niet aan gedacht !

Het platteland wordt kritisch onder de loep genomen, vooral op het gebied van de landinrichting. Gewestplannen en ruilverkaveling worden eventjes aangekaart en getoetst aan de realiteit. Aan de hand van enkele projekten wordt het beleid aan de kaak gesteld. Is een zeer goed programma om als inleiding te gebruiken bij een discussie. Kwaliteit!

Landbouw en leefmilieu

Met uitspraken als "De boer leidt de natuur in goede banen, verbetert wat er is en behoudt", weten we direkt wat voor vlees we in de kuip hebben. Deze film is een ode aan de boer. Hij is een zegen

voor het leefmilieu ... Over monokulturen, pesticiden en kunstmatige bemesting geen woord. We weten beter !

Bescherming tegen radioactieve neerslag op het land

Een landbouwersgezin (met opa en al) neemt voorzorgen tegen naderende radioactieve neerslag. Zandzakjes voor de ramen, graansilo's, hooi en waterput worden overdekt met zeil (!). De familie in de kelder. Na de neerslag gaat opa eens buiten kijken waarna hij regenjas, masker en laarzen mee binnen neemt (de sukkel wordt dan nog op de vingers getikt omdat hij zijn handen niet heeft gespoeld !). Tegen dat pa de krant heeft uitgelezen

mag iedereen naar buiten. De koeien worden de muil gespoeld met witte zeep, de ramen worden eens goed gewassen (zonder de voordeur te vergeten), en van het hooi wordt het bovenste laagje met de riek afgeschept ...enz. Toch wel interessant om te zien hoe men er in 1966 tegen aankeek.

Het ministerie heeft een flinke kollektie mediamateriaal waar na een kritische selectie toch wel enkele interessante dingen uit te pikken zijn. Het is wel een beetje angstaanjagend te merken dat de laatst besproken film nog in omloop is.

Meer informatie per telefoon op 02/513.84.11, binnenpost 311, of schrijf naar het ministerie van landbouw, Dienst informatie, de Stasartstraat 36 te 1050 BRUSSEL.

MDP

berichten

UNDINA-LABO

Op 24 juni jl. werd te Antwerpen het Undina-labo geopend. Verbruikers, artsen, landbouwers, verdeelcentra, producenten, enz. kunnen er alle stoffen waarmee men in het privé- of beroepsleven geconfronteerd wordt (voedingswaren, bodemonsters, water, verbruikergoederen,...), zowel kwalitatief als kwantitatief laten onderzoeken. Technisch gesproken, zijn onderzoeken mogelijk van analytische, mikrobiologische, enzymatische, mikroskopische, chromatografische, bioelektronische en beeldvormend-dynamische aard. De resultaten worden in het labo geëvalueerd en in schriftelijke samenvatting aan de aanvrager bekendgemaakt.

Naast de onderzoeken voor derden wordt parallel fundamenteel onderzoek verricht, vooral rond levensprocessen in waterig milieu; en worden mens- en milieuvriendelijke producten en processen ontwikkeld.

Het Undina-labo is onafhankelijk en noch aan een bedrijf, noch aan een bepaalde instelling gebonden. Het labo ontvangt geen officiële subsidiëring en is volledig afhankelijk van de bijdragen van geïnteresseerden, o.m. de bijdragen betaald voor de onderzoeken. Aangezien dat deze de werkingskosten niet dekken, zijn alle bijdragen welkom op rekeningnummer OO1-1361645-35 van het Undina-labo, Kleine goddaert 26, 2000 Antwerpen. Telefoon 03/233.79.34.

DS

MOL : OPRICHTING REKREATIEPARK BEDREIGT "ZANDPUT VAN RAUW"

De milieuvadvisraad van Mol vreest dat het natuurgebied "Zandput van Rauw" ernstig bedreigd wordt door de plannen om er een commercieel en actief watersportrecreatiegebied uit te bouwen. Ook het Molse milieu kan permanente hinder ondervinden daar het terrein vlakbij de kern van het gehucht Rauw ligt. Een terrein met

een natuurgebied-statuuat kan volgens de raad enkel voor passieve recreatiedoeleinden gebruikt worden zoals fietsen, wandelen en natuurobservatie. Binnen hetzelfde gewestplan zijn er nog voldoende terreinen met recreatiebestemming onbenut. Het adviesorgaan pleit dan ook voor een wetenschappelijk onderzoek waarin alle aspecten worden onderzocht.

RV

NATIONALE NATUURBESCHERMINGSDAG - 16 SEPTEMBER 1984

Op 16 september 1984 gaat de 31ste nationale natuurbeschermingsdag door aan het meer van Virelles, in de buurt van Chimay. In 1983 sloten de ornithologische vereniging AVES, de Belgische Natuur- en Vogelreservaten (BNVR) en het Wereld Natuur Fonds (WWF) een huurovereenkomst voor 9 jaar met een jaarlijkse huurprijs van 1,2 miljoen frank. Het kontrakt hield eveneens een optie tot aankoop in voor een bedrag van meer dan 22 miljoen frank.

Gezien deze hoge bedragen roepen deze verenigingen allen op om bij te dragen tot de

verwezenlijking van hun plannen.

Inlichtingen : BNVR, Vautierstraat 29 te 1040 BRUSSEL. Telefoon 02/648.37.46.

GJM

REINIGING VAN SPOELTOILETTEN

Sedert korte tijd wordt in Belgische kampings en jachthavens gebruik gemaakt van toiletdoorspoelstoffen met een hoge concentratie aan formaldehyde (voor het doorspoelen van chemische toiletten).

In een schrijven aan minister Lenssens vroeg de Bond Beter Leefmilieu meer duidelijkheid omtrent de schadelijkheid van dit produkt, en maatregelen waardoor het storten van het afval gereguleerd is.

In zijn antwoord wijst Lenssens erop dat het formaldehyde samen met de aanwezige eiwitten in het toiletwater gemakkelijk afbreekbare organische verbindingen vormt die dan samen met het rioolafvalwater kunnen afgevoerd worden naar een waterzuiveringsinstallatie. In de kuststreek worden dergelijke toiletwaters al gezuiverd in het zuiveringsstation van

GEMEENTELIJKE KONTAINERPARKEN

Tot eind 1985 zullen de gemeenten kunnen rekenen op uitzonderlijke subsidies (een toelage van 90 %) voor de installatie van containerparken.

Een dergelijk park bestaat uit diverse containers, waarin bepaalde afvalstoffen (papier, karton, steen, olie, glas, schroot, ...) kunnen verzameld worden.

Door de selectieve inzameling van huishoudelijk afval zal het hergebruik en de terugwinning van materialen vergemakkelijkt worden, terwijl ook afvalstoffen kunnen verzameld worden die om milieuhygiënische redenen beter niet met het huisvuil worden meegegeven.

HL

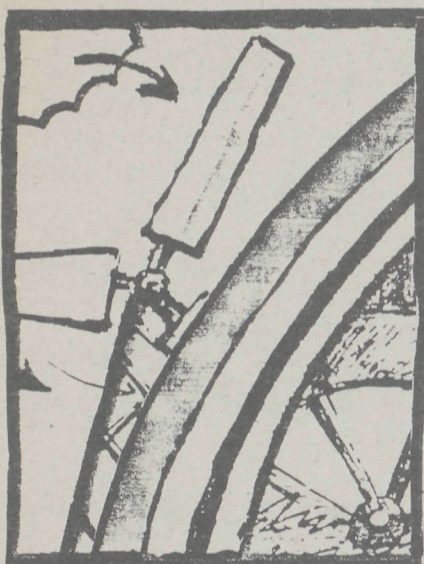
OFFSETMATERIAAL TE KOOP :

- machine om offsetplaten te maken (kopieerder), te bakken en te etsen (3 afzonderlijke stukken, wat retouche tijdens de bewerkingen mogelijk maakt), met gebruiksaanwijzing.
- voorraad produkten voor dit materiaal.
- merk : RICOH.
- werkt nog prima
- weggeefprijs voor alles samen : 20.000fr.
- te bevragen bij BBL-Vlaanderen, tel. 02/230.94.10 (Lieve Grauls).

Oostende, aldus Lenssens. Maar wat met de overige kampings in België? En waarom wordt dit produkt in andere landen zoals de VSA dan toch verboden?

HL

HERNIEUWBARE ENERGIE

Onze zusterorganisatie Inter-Environnement-Wallonie (IEW) organiseert in september een studiedag en beurs over hernieuwbare energie (zon, wind, water, biogas) op de Place du Manège te Charleroi. Donderdag 13/9 : opening van de beurs om 18u30 (Place du Manège)

Vrijdag 14/9 : beurs (Place du Manège)

Zaterdag 15/9 : beurs; studiedag : een uitweg voor de Waalse KMO's (Institut National du verre - Boulevard Defontaine)

Zondag 16/9 : beurs

Maandag 17/9 : beurs (enkel voor vaklui)

Toegang is gratis (behalve de studiedag) en de NMBS geeft reducties. Inlichtingen: IEW, Aarlenstraat 25 te 1040 BRUSSEL. Telefoon : 02/230.66.25.

MDP

HOUTSNIP BLIJFT BEJAAG-BAAR

Zopas publiceerde gemeenschapsminister Akkermans de jachtopeningsbesluiten voor het seizoen 1984-1985. Ook nu weer doet Vlaanderens natuurrampsymbool zijn naam eer aan : zo zal het gebruik van trechtersvallen voor de vogelvangers funktioneler worden (de mazen worden

kleiner) en kan de houtsnip ondanks het verspreiden van 325.000 afbeeldingen ervan door CCBV- een geliefkoosd jachtobjekt blijven. Met dit besluit negeert Akkermans de wensen van de meer dan 150 verenigingen voor natuur- en milieubescherming die bij zijn partijvoorzitter Swaelen aandrongen op een verstrenging van de wetgeving : bescherming van eenden als wintertaling en smient, schrappen van trechtersvallen en invoeren van een gesloten jachtperiode van houtduiven, kraaiachtigen en vos.

Akkermans en de jachtlobby: twee vrienden.

ED

PHILLIPS PETROLEUM

Phillips Petroleum blijft in de aktualiteit. 20 juni jl. werd in Tessenderlo opnieuw stankhinder veroorzaakt. Noch de gemeente, noch arbeidsinspectie werden door P.P. verwittigd, terwijl de hinderlijke geur ook niet werd geregistreerd door de peperdure meetwagen. Ondertussen staan de 2 meetstations die volgens de uitbatingvoorwaarden sedert 1 april operationeel moesten zijn, nog steeds niet op punt. BELT (Beter Leefmilieu Tessenderlo) blijft dan ook de sluiting van P.P. eisen, en rekent er op dat de Raad van State spoedig een einde maakt aan het gedrag van P.P. en minister Lenssens, die oogluikend toestaat dat het bedrijf de uitbatingvoorwaarden blijft overtreden.

HL

HERRIE ROND ZANDWINNING IN KESSEL

Sinds een tijdje worden er door de firma Herbosch-Kiere uit Kallo dijkverstevingswerken uitgevoerd aan de Grote Nete te Kessel (bij Lier). Momenteel heeft deze aannemer echter het plan opgevat om het zand dat nodig is voor die werken ter plaatse te winnen.

Heel wat goedkoper natuurlijk; in het zandwinningsterrein (4 ha) ligt toch maar een agrarisch gebied met grote landschappelijke waarde waarop dan later weer kan gesurfd worden.

Het schepenkollege adviseerde

negatief op de bouwvergunningsaanvraag, doch na wat ellebogenwerk (Akkermans dixit de Verenigde Aktiekomitees Netevallei) rolden er op één week drie positieve adviezen uit de bus zodat het schepenkollege voor schut werd gezet. Eens te meer wordt er gevreten aan de laatste open ruimtes.

ED

MILIEUZORGEN TE BRUSSEL

Onze Brusselse zustervereniging inter-environnement Bruxelles heeft een witboek uitgebracht over de leefmilieubescherming in Brussel. Ze zijn ontevreden over de versnippering van de bevoegdheden op dit gebied wat een degelijke aanpak van de milieuproblemen en initiatieven bemoeilijkt. In het witboek worden een aantal eisen en maatregelen naar voor geschoven i.v.m. luchtvervuiling, geluidshinder, afvalverwerking en -recyclage, watervervuiling en waterzuivering, natuurbehoud en landschapszorg. Ze richten een dringend verzoek tot de bevoegde politici hun bevoegdheidsstrijd te ruilen voor inzet voor het leefmilieu. Wens je verdere informatie : I.E.B. telefoon 02/512.00.20.

RV

INFORMATIECENTRUM VOOR HET INDUSTRIEEL ERFGOED VERHUIST

Sedert 1982 startte de Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie (VVIA) met een informatiecentrum, gevestigd in de Notarisstraat te Gent.

Dit stond in voor de verdeling van alle mogelijk informatie over de studie en het behoud van het industrieel, technisch en wetenschappelijk patrimonium van de 19de en 20ste eeuw. Met de groei van het dokumentatiebestaan, het inventarisatiesysteem van "Maak uw industrieel verleden bekend", met de uitbouw van een VVIA-bibliotheek door het onlangs gestartte BTK-project rond "Industriële archeologie en toerisme" en door tal van nieuwe akties en taken, werden de beschikbare lokalen weldra te klein. Om die reden werd onlangs het sekretariaat en het informatiecentrum overgebracht naar een typische arbeiderswoning.

Het nieuwe adres is : Informa-
tie- en dokumentatiecentrum
voor het industrieel erfgoed,
Meelstraat 8 te 9000 GENT.

GJM

NATUURMONUMENT VERWOEST

Toen het gemeentebestuur van Lubbeek gevraagd werd de unieke, niet verharde holle weg "het Hendrik Consciencepad" bewandelbaar te maken, heeft het er wel een stunt uitgehaald : waardevolle begroeiing is afgekapt en in de bedding gegooid; het pad werd dichtgestort met betonblokken en asfalt, en overdekt met aarde zonder enige voorafgaande adviesbevraging noch vergunning.

Met het Consciencepad is een biotoop van zeldzame planten en dieren - dat tevens van historisch belang was - voorgoed verloren gegaan.

RV

VOOR

NA

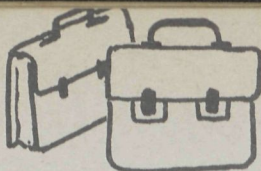
aktiekonferentie

DE NOORDZEE ZAL LEVEN

TE OOSTENDE OP 20 OKTOBER 1984, GEORGANISEERD DOOR DE VLAAMSE WERKGROEP "NOORDZEE" VAN DE BOND BETER LEEFMILIEU. MEER INFO OP HET SEKRETARIAAT VAN DE BOND BETER LEEFMILIEU AARLENSTRAAT 25 TE 1040 BRUSSEL. TELEFOON 02/230.94.10.

MILIEUONDERWIJS

Tijdens het academiejaar 1984-1985 worden weer vervolmakingskursussen georganiseerd rond milieu.

Rijksuniversiteit Gent

Licentie in de milieusanering, ingenieurs in de milieusanering. Inlichtingen : Sekretariaat Interfakultair Centrum voor Milieusanering, J. Plateastraat 22 te 9000 Gent. Telefoon 091/25.75.71, toestel 4106.

Vrije Universiteit Brussel

Getuigschrift in de Menselijke Ekologie. Inlichtingen : Prof. L. Susanne of Dr. L. Hens, Menselijke Ekologie, Pleinlaan 2 te 1050 Brussel. Telefoon 02/641.34.24 of 02/641.34.08.

Universitaire Instelling Antwerpen

Kursus Milieukunde (minimum humaniora-opleiding). Inlichtingen bij Mevrouw A. Viaene, Universiteitsplein 1 te 2610 Wilrijk. Telefoon : 03/828.25.28, toestel 158.

Hoger Rijksinstituut voor Tuinbouw

Graduaat Industriële Milieuzorg. Inlichtingen : de Bomaylei 116 te 1800 Vilvoorde. Telefoon : 02/251.33.35 of 02/251.04.48.

Vrije Technische School

Sinds 1 september 1983 is een studierichting "Milieutechnieken" opgericht. Inlichtingen : V.I.S.L. (Groep 1), Dekenstraat 3 te 3000 Leuven. Telefoon : 016/23.48.48.

Nederlands Instituut voor Preventieve Gezondheidszorg

Seminarie Milieukunde in het academiejaar 1984/1985. Inlichtingen: Nederlands Instituut voor Preventieve Gezondheidszorg Wassenaarseweg 56, NL 2333 AL Leiden. Telefoon 071-1700441 dr. C. M. Kuiper of de heer H.P.A. van de Water.

GJM

RV

europa

► Voor wie gewoonweg wat meer informatie wil over hoe de zaken binnen het Europarlement werkelijk lopen, kwam zopas het boek "Het Europarlement, een parlement zoekt zijn weg" van de pers. Uitg. Politieke Bibliotheek Kluwer, 490 fr.

► "Tien jaar kommunautair milieubeleid" werd in maart 1984 uitgegeven door de Commissie van de Europese Gemeenschappen. Hierdoor wordt duidelijk welke rol het leefmilieu in de werking van de commissie speelt, hoeveel er al aan gewerkt is en hoeveel er nog hapert.

► Het EEB neemt in het najaar "definitief" afscheid van H. David, die er als algemene sekretaris vervangen wordt door de Nederlander Ernst Klatte. Wij danken H. David voor de jarenlange

prettige samenwerking en hopen dat deze bij zijn opvolger probleemloos wordt verder gezet.

► Het Europese Parlement heeft in juni 1983 een Commissie van onderzoek naar de verwerking van giftige en gevaarlijke stoffen door de Europese Gemeenschap en haar lidstaten opgericht. Deze commissie heeft thans haar werkzaamheden afgesloten en haar eindverslag gepubliceerd. Dokument 1-109/84, 66 blz., uitg. Europees Parlement.

► Het EEB noemt de EG-milieuraad van 28 juni in Luxemburg, onder Frans voorzitterschap, een succes. Drie richtlijnen (over HCH/Lindaan, het vervoer over de grenzen heen van gevaarlijk afval en NO2) en twee resoluties (over samenwerking met ontwikke-

SPAAR DE LAATSTE POLDERGRONDEN

Op de rechter-Scheldeoevers, ten noorden van Antwerpen, worden de laatste goede poldergronden bedreigd door de aanleg van een grensoverschrijdende autosnelweg Antwerpen-Rotterdam en een chemische spoorlijn, in het kader van de havenekspantie. Voor Stabroek betekent dit - nogmaals - het verlies van ± 100 hektaren van de beste landbouwgrond. Ook Berendrecht en Zandvliet worden getroffen.

Omdat de aansluiting in Nederland van de snelweg nog minstens 6 jaar op zich laten wachten, heeft de aanleg in België geen enkele zin. De plaatselijke miliegroepen organiseerden op 20 juni een betoging onder het motto "Spaar de laatste poldergronden" en eisen een milieu-effektrapport over de aanleg van de havenweg en de spoorweg.

lingslanden op gebied van leefmilieu en een mechanisme van financiële steun voor de watervoorziening in ontwikkelingslanden) werden aangenomen door de Raad. Uiteraard werden nog meer (belangrijke) onderwerpen nauwelijks of helemaal niet aangeroerd. ► In een brief aan de Europese Commissie heeft het EEB speciale aandacht gevraagd voor het toekomstig statuut van de Kanarische Eilanden, Madeira en de Azoren eens dat Spanje en Portugal lid zijn van de EG. Art. 1 van de vogelrichtlijn van 1979 betreft enkel het Europees territorium van de lidstaten. Er zijn zoveel bedreigde soorten op deze eilanden, dat de vogelrichtlijn hierop ook betrekking zou moeten hebben. ◀◀

LG

LEERWANDELPAD KLOOSTER

ROOD-

Een natuurpad is een wandelroute die kan gelopen worden aan de hand van uitgezette merktekens of een brochure met wandelkaart.

Het natuurpad Rood Klooster (Oudergem) in het Zoniënwood is een combinatie van beide. Na het Laarbeekbos en het Watermaalse deel van het Zoniënwood is dit de derde natuurpadbrochure die uitgegeven werd door het staatssekretariaat voor het Brusselse gewest. Ook ditmaal is het een zeer verzorgde uitgave geworden op glanspapier, met goede tekeningen en een duidelijk wandelplan. De publikatie richt zich tot zondagwandelaars: zowel amateur-natuurlijk liefhebbers als de wetenschappelijk gevormden, twee doelgroepen die maar moeilijk samen te bereiken zijn. De massale hoeveelheid informatie die als gevolg hiervan aangeboden wordt (40 blz.), nodigt dan ook niet onmiddellijk uit tot lezen. Af en toe worden ekologische verbanden gelegd (doorsnede ondergrond, voedselketens,...) doch die komen niet tot hun recht door de gebruikte terminologie (Assiaan, Lediaan, alluviaal materiaal, biomassa, abiotisch, ...). Ook worden te weinig concreet waarneembare natuurelementen besproken. Nochtans zijn dergelijke overheidsinitiatieven erg belangrijk voor milieuedukatie, en kunnen wij volgende publikaties met beperktere inhoud en gerichtere informatie enkel toejuichen.

Rood Klooster, leerwandelpad; Ministerie van het Brusselse gewest, dienst Waters en Bossen, Vorsterielaan 2 bus 6 te 1170 BRUSSEL; 40 blz.; gratis.

ED

GELUIDSHINDER

In de Scriptiereeks (geselecteerde eindwerken met wetenschappelijke waarde die via de Stichting Cultuurfonds van de Bank voor Nederlandse Gemeenten in Nederland gepubliceerd worden) is een boekje uit dat de ingewikkelde (Nederlandse) wetgeving i.v.m. geluidshinder zo volledig mogelijk behandelt.

Het zou interessant zijn een

vergelijkende studie over de situatie in ons land te hebben. *Het bestemmingsplan en de zones van de wet geluidshinder; A.B. Dalmijn; Uitgeverij van de Vereniging van Nederlandse gemeenten, Nassaulaan 12, Den Haag, 98 blz., 13 Gulden, verzendingskosten inbegrepen.*

RV

DE WAKKERE WIJK : van onderzoek tot brochure

Onder de titel "Wie neemt de wijk" werden de resultaten van het eerste Vlaamse wetenschappelijk onderzoek i.v.m. speelruimten tijdens een perskonferentie van de Koning Boudewijnstichting naar buiten gebracht. Centraal stond de vraag naar de participatie van de wijkbewoners aan het tot stand komen van een speelelement in de woonomgeving. Besluiten: er is een participatie van 65 tot 83 %. Akties lopen veelal in wijken die, gezien hun inkomens en onderwijsniveau's praktisch in staat zijn zich te organiseren. Bewoners en bestuurders vinden het belangrijk dat kinderen ook inspraak krijgen, maar in de praktijk doet men er weinig aan. Te weinig wordt er nagegaan of het speelplein wel de oplossing kan bieden voor de problemen die zich stellen in de wijk (verkeersproblematiek, leefbaar/bespeelbaar maken van de wijk). Niet alle wensen worden verwezenlijkt. Speeltuigen 97,5 %, groen slechts 56 % en de bouwspelplaats voor slechts 32 %.

Een belangrijke vaststelling is dat een geslaagde actie i.v.m. een speelterrein vaak leidt tot een zekere vorm van sociale organisatie, van politiek zelf vertrouwen en aktiebereidheid.

De onderzoeksresultaten werden vertaald naar bruikbare vuistregels voor mensen die er in hun eigen wijk aan willen beginnen.

In Bloembollenwijk kwam een speelplek tot stand dankzij de inspanningen van de bewoners. Bewoner Gilbert Vandekastele vertelt het verhaal. Daarnaast zijn er kursieve teksten met informatie, konkrete illustraties, alternatieven en randbemerkingen. Bloembol-

lenwijk (niet bestaand) staat model voor die typische, tamelijk nieuwe sociale woonwijken die over heel Vlaanderen werden neergepoot in de buurt van de stad, niet in zichzelf gekeerd, met veel inwijkelingen.

Deze brochure zou verplicht moeten gelezen worden. Niet zozeer omdat er overal speelpleintjes zouden worden aangelegd, doch wel omdat dit werkje aan de hand van een voorbeeldje aantoonst dat Jan en Jeaninne modaal zich kunnen organiseren tegen de alles overheersende staat. Niet de staat moet beslissen hoe we leven moeten, want dat kunnen we zelf ... of is dit een illusie?

Dit werkje is een mooi staaltje van hoe basisdemocratie zou kunnen en is bovendien te krijgen voor een appel en een ei!

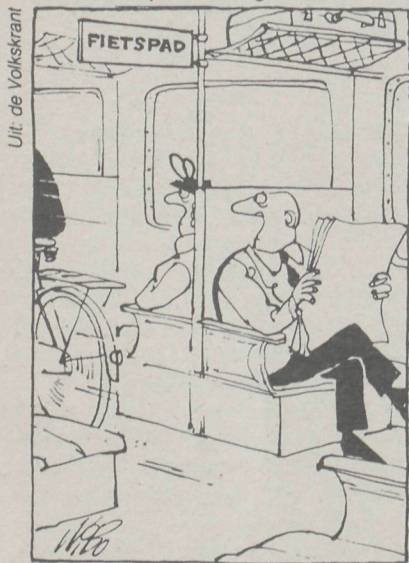
De wakkere wijk; Koning Boudewijnstichting en Nationale Dienst voor Openluchtlevens, Brederostraat 21 te 1000 BRUSSEL; 68 blz.; 120fr.

MDP

HET GOEDE LEVEN ZONDER EIGEN AUTO

Door het dalen van het inkomen van vele gezinnen, wordt meer en meer een huishoudbudget bijgehouden waardoor dan zonneklaar wordt, waarop kan bespaard worden. Meestal is de auto een grote geldvreter: gemiddeld kost hij ons zo'n 10.000fr. per maand. En of hij kan gemist worden? Om dit te argumenteren, moet je bij een praktische Nederlander te rade gaan. Voor degenen die twijfels hebben over het nut van koning auto, geeft dit boekje de doorslag: ja, het kan zonder! En als je dan zo ver bent, voel je je kreatiever in het plannen van je verplaatsingen, tijdens het reizen heb je opeens tijd

Fietsvervoer per trein uitgebreid.

om van een landschap te genieten, een boek te lezen of met je kinderen te spelen. Je ervaart opnieuw dat regen en wind bij de natuur horen, je gaat je nog gezond voelen! Over het nut van de auto

minder of niet meer gebruiken voor levensritme, portemonnaie en milieu gaat dit boek: *Gids voor het nieuwe reizen; samengesteld door Agnes Koerts i.s.m. Initiatiefgroep "Wijs op Weg"; uitg. Van Holkema en Warendorf, Bussum; 112 blz.; voor België verspreid door Standaard Uitgeverij Antwerpen; 190 fr.*

LG

EKOLOGISCHE VORMING

Deze publikatie wil een basisdokument zijn voor het Vlaamse Katholieke Onderwijs over deze materie. Vertrekend vanuit een evangelische visie op ecologische vorming komen enkele pedagogische oriëntaties aan bod. Zo dient ecologische vorming in het kader van totale persoonlijkheidsontplooiing geplaatst te worden, geeft men enkele pedagogisch-didactische principes weer en heeft men het over projectwerk. Het aanbrengen van inzichten in het ecologisch gebeuren koppelt men aan kristelijke waarden en attitudes.

In een tweede deel doet men een poging de uitgangspunten te konkretiseren naar het basis- en secundair onderwijs toe. De individuele leerkracht wordt echter te weinig ideeën over een milieu-opvoedende aanpak aangereikt.

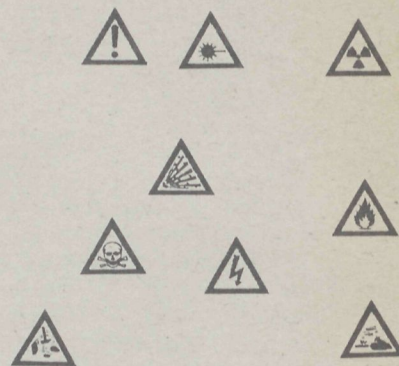
De publikatie bewijst nochtans dat milieu-educatie bij haar belangrijkste doelgroep, het onderwijs, langzaam maar meer aandacht krijgt.

"Ecologische vorming" kan voor het katholiek onderwijs een aanzet zijn om de milieu-problematiek te integreren in de diverse onderwijsniveaus. *Ecologische vorming; Pedagogisch Bureau van het Nationaal*

Sekretariaat van het Katholiek Onderwijs; LICAP s.v., Guimardstraat 1 te 1040 BRUSSEL; 60 blz.; prijs nog na te vragen.

ED

ASBEST EN TROMMELSTOKVINGERS

"Symptomen van chemische stoffen" is een erg interessant naslagwerkje voor iedereen die iets meer wil weten over de gevaren van de talrijke giftige produkten waar onze industrie zo kwistig mee om-springt.

Deel I bestaat uit een alfabetische lijst van alle mogelijke symptomen van intoxicaties (b.v. haaruitval, kanker, impotentie, konstipatie, knoflookadem, trommelstokvingers,...). Bij elk symptoom staan uiteraard de verschillende stoffen vermeld die het kunnen veroorzaken.

Het tweede deel geeft een alfabetische opsomming van een massa giftige stoffen, met telkens de symptomen die het kan veroorzaken. In deze lijst treffen we gekende stoffen aan (asbest, cadmium, fenol, lood, P.C.B.'s,...), maar ook een massa scheikundige agentia waarover de tong nog al eens wil struikelen: diethylaminomethylchloride, tetramethylthiurammonosulfide, hydrochinonmonomethylether,... N.B.: Van tulpebollen en uie- en knoflookschillen kan men nageldystrofie krijgen (en van suiker: gebitsaantasting).

Symptomen van chemische letsels; J. Daugaard; Bohm, Scheltema & Holkema; Utrecht/Antwerpen; 102 blz.; in België verspreid door Wetenschappelijke Uitgeversgroep, Santvoortbeeklaan 21-23 te 2100 DEURNE; 580 fr.

DS

NEDERLAND HERONTDEKT DE HOUTWAL ?

Het boekje "Houtwallen op het boerenbedrijf" bespreekt uitgebreid de voor- en nadelen van houtwallen (De nadelen kunnen dan vaak nog vermindert worden). Het besluit wordt aan de boer overgelaten.

"Brandstof uit de houtwal": vervolg op het eerste boekje. Voor de boer die de houtwal opneemt in de bedrijfsvoering en het gaat benutten als een gewas. Het gaat dan om zo hoog mogelijke opbrengsten tegen zo laag mogelijke kosten.

Houtwallen op het boerenbedrijf; W. de Haas; en Brandstof uit de houtwal; J.W.A. van Ommeren; Centrum Landbouw en Milieu; Oude Gracht 42, NL 3511 AR UTRECHT; resp. 60 en 82 blz.; 10 gulden elk.

"Boerengeriefhoutbosjes" is samengesteld uit vier woorden: **boeren** planten voor eigen **gerief** **hakhoutbosjes** aan. Geriefhout is gebruikshout: het werd gebruikt in huishouden en bedrijf van de boer. Dit interessante boekje behandelt de boerengeriefhoutbosjes in het Hollands-Utrechtse veenweidegebied zowel historisch als landschappelijk. Verder worden ook het beheer, de aanleg en het behoud zeer uitvoerig behandeld.

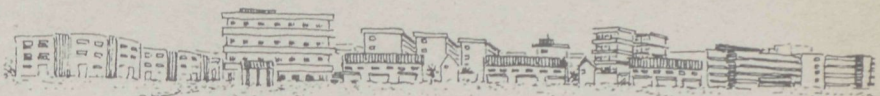
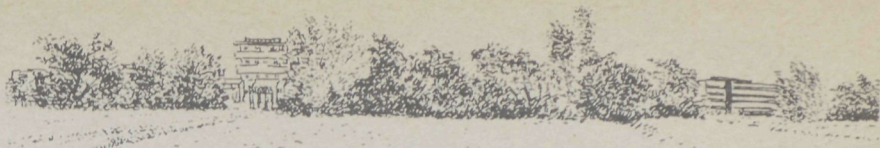

Geriefhoutbosjes; J.J.T. Teeuwisse; Stichting Natuur en Milieu, Donkerstraat 17, NL 3511 KB UTRECHT; 64 blz.; te bestellen door storting van 10 gulden op postgiro 9933 met vermelding "Geriefhoutbosjes".

MDP

KWALITEIT VAN DE WATERLOPEN IN LIMBURG

Het studiecencentrum voor ecologie en bosbouw Bokrijk, deed in de periode 1979-1982 een onderzoek naar de biologische waterkwaliteit van een 70-tal Limburgse beken. Naast het biologisch onderzoek (gebaseerd op het systeem van Tuffery-Verneaux) werden ook een aantal fysische en chemische metingen verricht. Het werk, dat tevens een kaart bevat waarop de biologische waterkwaliteit van

Door bosjes worden de sterke visuele overgangen tussen agrarisch gebied en stedelijke bebouwing verzacht.

elke waterloop in kleur is weergegeven, is een nuttige aanvulling bij alle reeds bestaande onderzoeken op dit vlak.

Kwaliteit van de waterlopen in Limburg; Studiecencentrum voor ecologie en bosbouw Bokrijk; 66 blz.; te bestellen bij Lisec, Bokrijk, 3600 GENK; door storting van 350fr. op rekeningnummer 000-0098829-83.

HL

HET BEDREIGDE ZEEMILIEU: DE NOORDZEE

Deze zeer interessante publicatie geeft in een eerste informatief gedeelte een beschrijving van het leven in de Noordzee,

de verschillende kustvormen, waterbewegingen enz...

In een tweede gedeelte wordt een overzicht gegeven van de verschillende vervuillingsbronnen en hun effect op het zeemilieu.

Een vlot leesbaar werkje, geïllustreerd met tal van foto's en tekeningen, en bovendien verkrijgbaar aan een erg redelijke prijs.

Het bedreigde zeemilieu : de Noordzee; Werkgroep Noordzee, Vossiusstraat 20 te 1071 AMSTERDAM; 120 blz.; te bekomen door storting van 12 gulden op gironummer 3666563 (tel: 020/79.25.03 of 030/33.33.47.).

HL

KORT

Konventie van Washington; Informatiebrochure gerealiseerd door het ministerie van landbouw en World Wildlife Fund-Belgium v.z.w.; uitg. WWF-Belgium, Waterloo-steenweg 608 te 1060 BRUSSEL; gratis.

Jaarverslag 1983; Lisec, Studiecencentrum voor ecologie en bosbouw, Bokrijk, 3600 GENK; gratis.

Bodembescherming : kwaliteitskenmerken ten behoeve van de bodembescherming; uitg. De Sikkell, Nijverheidsstraat 8 te 2150 MALLE; 222fr. K

Radioactive effluents from nuclear power stations and nuclear fuel reprocessing plants in the European Community, Discharge data 1974-1978, radiological aspects; Commission of the European Communities; Directorate-General Employment and Social affairs, Health and Safety Directorate - DG V/E/2, Bâtiment Jean Monnet, Plateau du Kirchberg, Luxembourg; geen prijs vermeld.

Energiebalansen; Ministerie van economische zaken, administratie voor energie; bevat voorlopige statistieken over 1980 en 1981.

Evolutie in de energiesector in 1982, uittreksel uit "De Belgische Economie in 1982"; Ministerie van economische zaken, 1983.

Kwaliteitsoverzicht van een aantal Belgische oppervlaktewateren in 1982 en 1983; uitg. Instituut voor Hygiëne en Epidemiologie, Juliette Wytmanstraat 14 te 1050 BRUSSEL; geen prijsvermelding.

LG

DOSSIER WATERZUIVERING

De Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek werkte voor het Rupelbekken een waterzuiveringsplan uit, steunend op een biologisch zuiveringsprocédé (uitgewerkt door Prof. Evens). A.L.R. wil met dit werkje aantonen dat men tegelijk op een goedkope en efficiënte manier kan zuiveren, dit in tegenstelling met de klassieke waterzuiveringssystemen, die meestal peperduur en energieverslindend zijn.

Dossier Waterzuivering, Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek; 23 blz.; telefoon 03/888.85.94

-K-

HL

WEGBERMBEHEER

VELT heeft een map samengesteld met een overzicht van de beschikbare (op de praktijk gerichte) informatie inzake gifvrij groenbeheer.

Dit gaat van vermelding van publikaties, studiewerken en brochures, tot integrale overname van kortere artikels. Leidraad voor het gifvrij beheer van wegbermen en plantsoenen; Vereniging voor Ekologische Leef- en Teeltwijze, Welkomstraat 18 te 2220 WOMMELGEM; 73 blz.; te verkrijgen door storting van 200 fr. op rekeningnummer 001-0990550-62 VELT-Wommelgem.

De vrij recente problematiek van het wegbermbeheer krijgt de laatste tijd veel aandacht. De Vlaamse exekutieve heeft hieromtrent een ontwerpbesluit gemaakt.

De Vereniging voor Openbaar Groen heeft dit besluit bestudeerd, haar bezwaren geformuleerd en een voorstel tot realistisch wegbermbeheer opgesteld na een grondige studie van de situatie (o.a. enquête bij 136 Vlaamse gemeenten).

De zopas verschenen brochure met de uitvoerige resultaten van deze studie is zeer duidelijk en werpt een licht op de knelpunten van het wegbermbeheer. Het wegbermbeheer in de Vlaamse steden en gemeenten; Vereniging voor Openbaar Groen (VVOG), Buiten de Smedenpoort 2 te 8000 BRUGGE; 56 blz.; te verkrijgen bij VVOG op rekeningnummer 068-0541980-68; 300fr. verzendingskosten inbegrepen en 150fr. voor leden van VVOG.

RV

DEXTROSE, MALTO-DEXTRINE, EMULGATOR, CASEÏNATEN, STABILISATOR ... ?

Op verpakkingen staat veel : mooie foto's, prachtige kleuren, toffe teksten, de naam, de ingrediëntenlijst, het gewicht, de prijs. Toch is het zo dat sommige dingen nooit op een verpakking staan en er ook nooit op zullen staan. Over dit laatste gaat dit boekje van de vereniging Milieudefensie : "Er staat niet wat er staat". Wat is bijvoorbeeld een anti-oxidant of malto-dextrine ? Wat is een E-nummer ? Hoe kan je namaakprodukten herkennen ? Men bespreekt alle hulpstoffen en grondstoffen die op een verpakking kunnen voorkomen en er wordt ingegaan op de vraag waarom sommige voedingsmiddelen steeds meer bewerkt worden.

Zou door iedereen moeten gelezen worden, al is het jammer dat enkel de Nederlandse warenwet wordt besproken.

Er staat niet wat er staat - over voedsel, verpakking en reclame; Hanke Schoor; Vereniging Milieudefensie, Tweede Weteringplantsoen 9, NL 1017 ZD AMSTERDAM; 64 blz.; te verkrijgen bij Infodok, Bogaardenstraat 79 te 3000 LEUVEN; 175fr.

MDP

= Gedrukt op kringlooppapier

► Uit een rapport dat in opdracht van het gerecht werd samengesteld, en gepubliceerd door BELT, blijkt dat Tessenderlo-chemie en de Limburgse Vinylmaatschappij de lozingsnormen aan hun laars lappen. Op vraag van L. Van Velthoven (SP) antwoordde minister Lenssens in de Vlaamse Raad dat dit klopt maar dat de betrokken administratie geen maatregelen kan treffen aangezien het eigenlijk niet openbaar mocht worden gemaakt. Wat men niet weet, niet deert ???

► Elders in dit blad kan je vernemen dat minister Lenssens de kritiek van de milieubeweging kan onderschrijven dat er te weinig inspraak is bij het verlenen van stortvergunningen. Nu hebben Van Velthoven en De Batselier (SP) in de Vlaamse Raad een voorstel van dekreet ingediend (begin juli) om het afvalstoffendekreet in die zin te wijzigen, dat er een onderzoek "de commodo et incommodo" wordt georganiseerd bij de aanvraag van een stortvergunning. Wij hopen dat minister Lenssens zich in deze kwestie in de eerste plaats als minister van het leefmilieu zal opstellen en in tweede instantie als partijman.

► Op vraag van F. Geyselings (AGALEV) lichtte staatssecretaris Aerts een tip van de sluier waarom er op gebied van bestrijding van de luchtvervuiling tot nog toe niet zo denderend veel gepresteerd werd. Bij KB van 7.10.71 werd immers wel een interministeriële coördinatiekommissie ter bestrijding van luchtverontreiniging opgericht met in haar schoot tal van subkommissies. Naar het zeggen van staatssecretaris Aerts vergader-

den deze groepen zeer regelmatig en bestudeerden de hen voorgelegde problemen. Jammer genoeg beschikte de commissie niet over de mogelijkheid onderbouwend onderzoek te doen uitvoeren, wat verklaart dat voor vele onderwerpen geen voorstellen tot reglementaire teksten worden geproduceerd. De luchtverontreiniging behoort sinds '80 tot de bevoegdheid van de gewesten, de nationale commissie heeft dan ook haar werkzaamheden gestaakt.

► J. Gabriels (VU) stelde aan minister Akkermans de vraag of er in het Gerstenbos (Lanklaar-Dilsen) illegaal ontgrind wordt en welke maatregelen de minister reeds trof. De minister verklaarde dat de werken werden stopgezet en verzegeld. Op 26 maart jl. signaleerde men echter dat er opnieuw werken werden

uitgevoerd. De administratie stelde een onderzoek in maar konstateerde dat er geen werken in uitvoering waren. Wel zouden er bepaalde voorbereidende werken uitgevoerd zijn met het oog op het terug aanvullen van het ontgonnen gebied. Op 16 mei jl. slaagden de wakkere burgers van de Maastrandse Milieuactie erin foto's te nemen op de plaats des onheils. Zelfs niet-ingenieurs zien hier ook wel dat wat hier gefotografeerd werd allesbehalve "aanvullingswerken" zijn. Of hoe minister Akkermans zich met een kluitje (keetje ?) de rietkraag laat insturen ?

DVM

Voorbereidende werken met het oog op het aanvullen ?

portret

In 1972 werd de vzw Zenne en Zoniën opgericht in het gebied dat zich tussen die twee geografische mijlpalen in Brabant uitstrekt en werkzaam is in de gemeenten Beersel (Alsemzingen, Lot), Drogenbos, Halle (Buizingen, Halle, Lembeek), Linkebeek, Sint-Genesius-Rode en Sint-Pieters-Leeuw.

Tot doel staat nog steeds :

- behoud van het streekeigen karakter van het gebied tussen Zenne en Zoniën

- tegengaan van verstedelijking

- zorg voor mens en milieu in de meest ruime zin (er wordt bijvoorbeeld ook aandacht besteed aan de grote jeugdwerkloosheid)

- behartiging van alle streekbelangen

In het kader van deze doelstellingen ontplooit Zenne en Zoniën een zeer ruime waaier van activiteiten en akties. Zo onder andere :

- klassering van natuurgebieden en waardevolle gebouwen

- historische en kulturele tentoonstellingen

- akties ten voordele van zwakke weggebruikers, openbaar vervoer, ...

- onderzoek en aktie in verband met de sociaal-ekonomische evolutie

- inzet voor het behoud van het nederlandstalig karakter van de streek

- uitgave van boeken en grammofoonplaten in eigen beheer

De akties van Zenne en Zoniën voor het behoud van het streekeigen karakter zijn alleen mogelijk omdat ze ondersteund worden door een aanzienlijk ledenaantal (om en bij de 1400).

Er werden reeds drie werkgroepen opgericht, ze staan open voor elke geïnteresseerde :

- sociaal-ekonomische evolutie

- natuurstudie en milieuzorg

- ruimtelijke ordening

Al of niet in samenwerking met andere organisaties, heeft Zenne en Zoniën volgende realisaties op z'n aktief staan :

- klassering Meigemheide Beersel, Boesdaelhoeve (Rode), Winderickx te Alseberg

- afwijzing van hoogbouw in de streek (ook in het Gewestplan bekrachtigd)

- verkeersvrij Stadscentrum Halle

- Teirlinckgalerij en museum (Beersel)

- keldering van het zogenaamde Egmontpakt

- historische tentoonstellingen Halle en Rode

- maximaal groenbehoud in het Gewestplan

- studiedagen over streekbelangen, enz...

U wordt lid van Zenne en Zoniën door overschrijving van minimum 100 fr. op rekeningnummer 422-1092241-83 van Zenne en Zoniën, Destelheide, 1512 DWORP.

Kontaktadres : Milieucentrum De Grote Sleutel, Pastoor Bolsstraat 37 te 1641 ALSEMBERG
Tijdens de kantooruren (8-12 en 13.30-16u) en na afspraak
Telefoon Jaak Deblander 02/380.06.38.

RV

zenne en zoniën

kalender

van 16 tot 30 september

Geweldloze akties om de Navo-maneuvers te storen in Oosthessen (Fulda). Op 1 september bijeenkomst van de mensen die willen meegaan : Elcker-ik, Adegemstraat 55 te 2800 MECHELEN.

vanaf 17 september

15 maandagen, Kursus Akoestiek, Antwerpen, inl. Tl.K.VIV, J. Van Rijswijcklaan 58 te 2018 ANTWERPEN.

tot 24 september

Tentoonstelling Tropische Regenwouden in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Vautierstraat 29 te 1040 BRUSSEL.

24 tot 27 september

Wereldkonferentie "Breeding Endangered Species in Captivity, Flevohof Kongrescentrum, Harderwijk, Nederland, inl. The Zoological Society of London, Regent's Park, London NW1 4RY.

26 tot 28 september

Te Antwerpen de eerste bijeenkomst voor de Europese stadsvernieuwing over het thema "Stadsvernieuwing in tijden van economische recessie en maatschappelijke rekonstruktie", inl. Desguinlei 33 te 2018 ANTWERPEN.

27 tot 29 september

In Edinburg "The Acid Rain Inquiry", inl. J.K. Campbell, Scottish Wildlife Trust, 25 Kohnston Terrace, Edinburgh EH1 2NH, G.B.

28 september tot 7 oktober

In het Ontmoetingscentrum Marke "Groen en Cultuur, een Week vol Natuur", beurs en activiteiten, inl. Stad Kortrijk, Ontmoetingscentrum Marke, Hellestraat 6 te 8510 KORTRIJK-MARKE.

28 tot 30 september

Bregenz (Oostenrijk) - Internationale Aktiekonferentie over Zure Neerslag, inl. Freudenstädter Aktionseinheit gegen das Waldsterben, Postfach 570 te 7290 FREUDENSTADT (Duitsland).

3 oktober

Te Sint-Niklaas "Demonstratiedag Groenvoorziening", inl. Vereniging voor Openbaar Groen, Buien de Smedenpoort 2 te 8000 BRUGGE.

1 tot 7 oktober

Week van het bos in Vlaanderen. Inlichtingen bij de Vlaamse Bosbouwvereniging of het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (dienst Groenbeheer).

6 oktober

In Hulst (Nederland) Scheldesymposium, inl. Werkgroep Water vzw, Vermeylenlaan 1 bus 15 te 2050 ANTWERPEN.

12 oktober

Dublin (Ierland) - Seminarie "Relevance of the funds of the European Community for resources management in Ireland, inl. EEB, Vautierstraat 29 te 1040 BRUSSEL.

ILLUSTRATIES

KAFT : ISIS-EKSEL, TAXISTOPPOST; blz. 2: DE RODE VAAN; blz. 4 - 5 : ISIS-EKSEL; blz. 6: NICO VISSER - DEN HAAG; blz. 9 : HET BELANG VAN LIMBURG; blz. 12 - 15 : TORFS DIRK; blz. 16 : VLAAMSE RAAD; blz. 18 : AGALEV; blz. 19 : THE DENVER POST; blz. 20 : ENVIRONMENT AND MAN - RICHARD H. WAGNER; blz. 23 : ARCHIEF; blz. 29 MAENEN.

MILIEURAMA IS HET
MAANDBLAD VAN DE
BOND BETER LEEFMILIEU

REDAKTIE EN ADMINISTRATIE :

Aarlenstraat 25 te 1040
BRUSSEL. Tel. 02/230.94.10

JAARABONNEMENT :

300fr. te storten op rekening-nummer 427-9082201-48 van de Bond Beter Leefmilieu v.z.w.

Steunabonnement : 500fr.

Buitenland : 350fr.

Cultureel jongeren-paspoort,

Plus-drie-pas : 240fr.

Los nummer : 40fr.

HOOFDREDAKTEUR EN VERANTWOORDELIJKE UITGEVER :

Dirk Van Melkebeke

MEDEWERKERS :

Martin Besieux,
Eddy Deceuster,
Mark Depaepe,
Marleen Engels,
Lieve Grauls,
Ann Kenis,
Herman Lootens,
Griet Meyer,
Greet Muylaert
Dirk Serneels,
Monique Tas,
Dirk Van Melkebeke,
Resi Vervaeke.

LAY-OUT :

Mark Depaepe

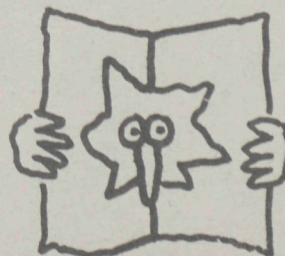
TYPISTE :

Marleen Engels

COPYRIGHT :

Overname van artikels wordt aanbevolen, mits schriftelijke toelating en bronvermelding.

UITERAARD IS OOK DEZE
MILIEURAMA OP KRING-
LOOPPAPIER GEDRUKT.

HORIZONTAAL

1. Ongeletterdheid
2. Engels stadje aan de Theems - eilandengroep tussen Australië en Nieuw-Guinea
3. Bedreigd inlands roofdier - kankerverwekkend hormoon in rundsvlees - tuinbloem
4. Roem - milieu-onvriendelijke afvalverwerkingsmethode - rijksdienst voor arbeidsvoorziening
5. Rustig - Afrikaans roofdier - geld
6. Rond - daar - gas waarvoor in Zeebrugge een terminal gebouwd wordt - senior - na Christus
7. Kinderslaapplaats - luchtvervuilingsvorm in o.a. mijnen
8. Gerecykleerde grondstof
9. Pijn - Fenicische oorlogsgodin
10. Bromium - voegwoord - Mechels Miniatuurtheater - kauw - binair dameskledingstuk
11. Zwaar metaal (in Europese benzine) - huiskamerluchtvervuiler - zijrivier van de Tiber
12. Gehoororgaan - pikante specerij - schuurpoeder
13. Iemand van adel - sukkel - stoet
14. Deel van broeksriem - rivier in Bohemen
15. Aardappelplag

puzzelen

VERTIKAAL

1. Rose-rood inlands bloempje
2. Openbaar vervoer - linkse kleur
3. Stekelige plant - geestkracht - lipbloemig plantengeslacht
4. Griekse onheilsgodin - valse eed - deel van het oor
5. Slordige vrouw - zuur atmosferisch vocht - Zuidamerikaanse munteenheid
6. Belgische wapenfabriek - buislamp - gulden - dwarsmast - public relations
7. Vlaams kerncentraledorp - hondenras met stompe snuit
8. Wegbermplant met gele bloempjes
9. Stuurs - kuip
10. Tantalium - eerwaarde - Waalse mineraalwaterbron - godsdienst - eerste persoon
11. Traditionalistisch-islamitisch land - onaangenaam fenomeen in Tessenderlo - Brabantse gemeente
12. Noodsein - brandbaar gas (C_3H_8) - Bulgaars munteenheid
13. Ondergronds openbaar vervoer - gezond - Belgisch NATO-hoofdkwartier
14. Paar - Franse kaassoort
15. Luikse gemeente met geluidshinder

De prijs van de maand bestaat deze keer uit een set van 5 natuurbeschermingsposters (Onze bossen, onze duinen, onze heide, sloot en plas, paddestoelen), met telkens talrijke afbeeldingen van planten en dieren in veelkleurendruk. Ze werden uitgegeven en aan ons geschonken door het Centrum voor Natuurbeschermingseducatie, Ommeganckstraat 26 te 2018 ANTWERPEN, telefoon 03/231.84.81. De juiste oplossingen dienen ons ten laatste op 5 oktober te bereiken: Milieurama Kruiswoordraadsel, Aarlenstraat 25 te 1040 BRUSSEL. De winnaar en de juiste oplossing worden bekend gemaakt in de Milieurama van november.

Uit de juiste oplossingen van het juni-nummer werd Guido De Laender uit Sijsele-Damme als winnaar geloot. Oplossing van de juni-puzzel: 1. Bosanemoon; 2. Leeuwerik; 3. Isolering; 4. Kringlooppapier; 5. Parkwachter; 6. Eendekroos; 7. Tramreiziger; 8. Fytoplankton; 9. Landgoed; 10. Eikel; 11. Straalvliegtuig; 12. Merksplas; 13. Elzestruik; 14. Loospip; 15. Kerkuil; 16. Kernindustrie; 17. Aflatoxine; 18. Racebaan; 19. Tervuren; 20. Olie-scherm. De vijf ekologisch onverantwoorde verpakkingsmiddelen waren: blik; petfles; melkkarton; wegwerpglas; spuitbus.

DS

